

ВІСТНИК

(Nachrichtenblatt
des Bundes
zur Befreiung der Ukraina)

Союза визволення України

Виходить що тижня в неділю.

Річна передплата виносить 10 К., 10 Мар., 2 Дол., 4 рублі,
піврічна 5 К., 2 рублі, квартальна 3 К., 1-20 рублі. :: Ціна
сього числа 30 сот., 10 коп.

Редагує Комітет.

Видає і відповідає за редакцію: **Волод. Біберович.**
Адреса редакції: Wien VIII., Josefstädterstraße 79, II. Stiege,
Tür 19. Адміністрація: Tür 6.

Менших рукописей і віршів не звертаєть ся; з приводу того не входить ся в ніяку переписку.

III. рік. Ч. 19—20.

Відень, 5 марта 1916.

Ч. 79—80.

Просимо вирівняти передплату за р. 1916. Наших прихильників просимо зєднувати нам як найбільше нових передплатників.

Церковно-політичний бік українського питання.

II.

Ті, що переконані про надзвичайну силу російської церкви, не знають загалом, здаєть ся, дійсного характеру греко-орієнтальної церкви. Вони припускають у ній ту саму одноцільність, яку бачимо в римо-католицькій церкві. Тимчасом східна церква не могла ніколи піднести ся на таке хочби приблизно аналогічне становище, вже від початку не доставало їй умов удержати свою незалежність супроти державної сили. З хвилиною, як почали творити ся щораз численніші християнські держави поза східно-римською державою, котра хилила ся до упадку, скінчила ся також одноцільність грецької церкви. Від сього часу був тільки ряд національних державних церков, а верховна влада царгородського патріарха ставала щораз більше обмеженою, а властиво більше теоретичною. Сей процес удержавлення чи націоналізації східної церкви в дечім подібний до загальної долі західного протестантизму. В нинішніх обставинах мають обидві менше ніж коли виглядів домагати ся становища, котре хочби в найбільшій віддаленню було б подібне до становища римо-католицької церкви. Тому не може бути ніякої мови про одну греко-католицьку церкву, тільки про різні національні, а властиво державні церкви.

Нинішня російська церква се так само одна з таких державна церква, як румунська, болгарська, сербська, грецька й т. д. (Досить незалежну східну церкву в Європі становить тільки сербська церква в Угорщині, а властиво в Славонії). Як сучасна російська держава є відносно новоствором (від Петра Великого), так також нинішня російська церква не старша щодо своєї організації й свого духа. Найвищу церковну владу в Росії „Найсвятійший Синод“ основано щойно 1721 р. та зроблено з нього з його напів-світським характером звичайний державний орган. Отже єдність російської церкви так само така сильна й непереможна, як міцною й непохитною є теперішня російська держава. З розторощенням останньої розпадесть ся в пух і порошок також російська синодальна церква, а церковне життя на областях,

які тепер під пануванням Москалів, приладить ся до нових політичних обставин. Се станесть ся тим більше тоді, коли новий лад узгляднить історичні й етнографічні відносини з часу перед тим, як утворено сучасну російську державу. Російська церква мусть розпасти ся так само, як російська держава, на свої первісні й природні складові часті.

Між тими природними складовими частинами має українська церква окреме значіння.

Її початок і історичний осередок у Києві. Її становище між іншими церквами Сходу було через довший час особливше. Передовсім треба пригадати, що стара українська церква з своїми митрополитами в Києві видістала ся тоді саме згід безпосереднього впливу Царгороду, коли патріарх Керулярій зірвав з Римом, і що наслідком того Київ зоставав ся ще пів століття довше в ненарушенім звязку з Римом. Саме в часи розриву перший раз київського митрополита вибрало священство, а не іменував патріарх. І пізнійше, коли українська церква пішла за прикладом Царгороду, була її залежність від останньої менше чи більше слабою.

Українська церква вміла також удержати свою волю супроти держави, а властиво досягнути її. Вона не дала знити себе до державної церкви, а саме тому, що Київ уже в XII століттю перестав бути столицею й осередком політичного життя в східній Європі.

З переходом від експанзивного до інтензивного політичного життя розпала ся, як відомо, територія колишньої української держави Володимира Великого на окремі державні організми, що з собою конкурували, примінені до географічних і етнографічних відносин, українських і московських*, які старали ся поширити свої впливи також на дуже поважаний центр церковного життя, на Київ, і через

* Доцільно вживаю сих термінів, втворених у пізніших часах; істоти річи через те не нарушуєть ся (Пор. мою розвідку про Галичину „Die weltpolitische Bedeutung Galiziens“ (Світове політичне значіння Галичини) в видавництві „Weltkultur und Weltpolitik, Oesterreichische Folge I).

те попали в завязе супірництво. Москалі вибрали зразу коротшу дорогу; Київ не можна було відтягнути згід політичного впливу українських князів, а що він з свого боку бажав удержати неослабленою верховну владу в церковних справах навіть на півночі, показали ся в Московщині вже в XVII віці сепаратистичні тенденції, котрі зміряли до відірвання від Києва й безпосереднього отримання з Царгородом. Розділ між північчю й полуднем довершився-б був без сумніву й на церковнім полі, якби політичні відносини, котрі могли викликати сю переміну, не змінили ся-б були основно. Монгольський напад на Европу та заснування могутньої татарської держави, що пішло слідом за тим, потягли за собою безпосереднє опанування Києва й посереднє Москви. Наслідком того не вдержав ся київський митрополитичий престіл. Митрополити стояли перед рішенням шукати підпори або в галицько-володимирській князівстві або в Московщині. Не без впливу Татарів випало рішення в користь останньої; київський митрополит переселив ся при кінці XIII століття до Московщини. Але він не хотів залишити своїх претенсій до українських областей і на далі задержав також давнійший титул. Тому в відповідь на се засновано окрему українську митрополію в Галичі, яка обіймала також Київ, і тим робом поведено границю сфери впливів московських митрополитів.

Правда, утворення литовської держави дало московській церкві нагоду поширити свій вплив також поза державні границі, але сій небезпечі зараджено тим робом, що по злучі Литви з Польщею, котрій саме припала Галичина при кінці XIV століття, заступила дотеперішню галицьку митрополію знову відновлена київська митрополія (з початку XV віку), яка успішно заперечувала московському митрополитові прав до областей польсько-литовської держави. Коли московська церква по упадку Царгороду позбула ся всякої залежності від Византиї (1458) і стала ся чисто-державною церквою, було в східній Европі, поза обсягом турецької держави, дві церкви: 1) українська національна церква, що обіймала всі литовські й польські області та піддержувала деяку звязь з Царгородом; і 2) самостійна московська державна церква. Таким робом і тепер означувано церковні відносини політичними. Сей поділ у східно-європейським церковнім життю вдержав ся аж до другої половини XVII століття. Коли протягом сього часу поодинокі граничні області змінювали свою державну приналежність, мусіла відповідно до того пересувати ся також границя обидвох церковних провінцій.

Але різниця між обидвома митрополіями не відповідала політичному складови східної Европи. Дух обох церков був наскрізь різнородний. Коли московська церква була зовсім залежною від держави, вепіла українська церква досягнути й удержати в чужім під конфесійним оглядом державнім організмі Литви й Польщі значний ступінь зверхньої та внутрішньої волі. В противенстві до своєї північної су-

*) Не видержує критики думка, що українську церкву (і як цілий нарід) оживила західна культура щойно через політичне прилучення до Польщі. Українська культура загалом і церковна зокрема стояли за часів галицько-володимирської держави в далеко ближнім спорідненню до католицького Заходу, ніж у часі двох дальших століть. Історія української літератури та штуки дає на се гарні докази (напр. церковні будівлі в Галичі й Холмі).

перниці була вона завжди доступна для західно-європейської культури*) й тому вважала її московська церква неправовірною.

До сього супірництва можна звести також винесення московського митрополита на патріарха (1585—91), через що хотіла московська церква досягнути кінець-кінців перевагу над Київом.

У 1654 р. захитав ся в своїх основах політичний склад східної Европи через відірвання більшої частини України від Польщі та прилучення її до Московщини (Переяславська угода). В звязку з сею подією наступив також зворот у церковних відносинах.

Вкінці київський митрополит був разом з усім українським духовенством приневолений занехати свою опозицію*) проти Переяславської угоди й обмежити ся до береження дотеперішнього становища української церкви. Найважливіші засади були: 1) безпосередній контакт української церкви з царгородським патріархом (отже незалежність від московського патріархату), 2) ненарушеність її внутрішнього устрою (головно виборності єпископів і митрополитів), 3) суверенні права на її дотеперішній області. Однак обидві угоди, політична й церковна, не могли незабаром удержати ся, або й, що більше, нарушило їх московське правительство. Українські повстання проти Московщини скінчили ся відомим поділом країни 1667 р. між Польщу й Московщину (Андрусівський договір), при чім області по правім боці Дніпра (з виїмкою Києва) припали Польщі. Сей політична рішення хвиля для Українців стала також фатальною для української церкви. В 1685 р. перервала ся безпосередня звязь межі Київом і Царгородом і українського митрополита підчинено московському патріархові. Сей залежність зміцнилася тим більше, що московський патріархат упав жертвою реформ Петра Великого та зробив місце для „Найсвятійшого Синоду“. З сею хвилею зникла автономія української церкви. В переносенню українського духовенства на північ і московського на полудне найшла Росія найуспішнійший спосіб знищити найважливіші обрядові й язикові окремішності української церкви та усунути з неї національного духа. Сей церковна політика триває до нинішнього дня, хоч не досягнула своєї кінцевої цілі. Дух сепаратизму, опертий на традиціях світлої минувшини та на свідомості власної переваги, жевріє все ще в релігійно-церковнім життю Українців і все готовий, коли на се дозволять політичні обставини, піднести прапор самостійності.**)

С. Томашівський.

*) Про сию опозицію духовенства й частини війська писав апостольський нунцій П. Відоні з Варшави дня 3 марта 1654: „Минулого тижня наспіла вістка, що Хмельницький з козаками та своїми прихильниками присягли вірність великому московському князеві... але ті священники не хотіли зложити подібної присяги. Потім зайшло таке. Більша часть тих самих козаків зробили подібне з деякими полководцями, котрі заявили ся противниками умов Хмельницького“ (Ватиканський архив). Пять літ пізніше, коли й українське духовенство мусіло погодити ся з такою долею, вразила дуже неприємно відомого хорватського апостола панславизму, священника Юрія Крижанича, в часі його подорожі по Московщині велика ненависть, яку завважав він в українського православного духовенства проти Москалів і про яку доносив російському правительству.

**) Що російська державна церква не тішить ся також у простого народу на Україні ніякою привязаністю, найкраще доказує се незвичайне поширення протестантської секти „штунда“.

Листи з Німеччини.

II.

(Питання, що буде з Україною на випадок її визволення. — Брошури Кляйнова, Нецля та Кеслера. — Вільно-консерватисти. — Консерватисти та соціальні демократи).

В попереднім листі я зазначив, яким шляхом українське питання нашло собі приступ до німецького суспільства. Та для нас цікаво знати, як представляють собі німецькі політики й публіцисти поладнання українського питання на випадок, колиб Україну визволено вже в теперішній війні.

На жаль, на се останнє питання ми в німецькій публіцистиці не находимо поки-що сливе ніякої відповіді.

Досі появило ся три брошури німецького табору про українську справу, з того тільки одна брошура, Кляйнова, висказуєть ся про се, чи й оскільки може рахувати Україна вже після теперішньої війни на державне усамостійнення. Дві інші брошури, Нецля та Кеслера, поминають сю kwestію мовчки.

Кляйнов виходить у своїх міркуваннях з того засновку, що до удержання в наші часи самостійної держави потреба ось-яких умов: 1. Щоб держава мала приступ до шляхів світового торговельного обміну й ринків збуту — 2. Щоб сама суспільність мала відповідну енергію задля використання природного багатства своєї території в продукційних цілях — 3. Щоб мала вистарчаючу власну консумційну силу та хист до вмілого регулювання обміну власних продуктів за чужі — й 4. Щоб мала повну соціальну структуру, яка давала-б спромогу солідарної праці всіх суспільних клас у веденню національної господарки. Тільки коли всі чотири умови існують в якогось народу в повній гармонійній кількості, сей нарід може вдержати свій власний державний організм, — інакше може стати ся, що новозаснована держава стала-б уже при першій почині свого існування жертвою „чужої“, сусідської інвазії або якого небудь узурпатора.

В українського народу бачить Кляйнов тільки три перші умови державности, які без сумніву існують, натомість щодо четвертої умови — повної соціальної структури, — то Кляйнов має дуже поважні сумніви. Українці, на гадку Кляйнова, не мають зовсім верстов, які „могли-б відгравати ролю провідників народу, — не мають ні верховодячої великої посілости по селах, ні капіталістичних підприємців по містах“. Українці не вєпли саме „викінчити своєї соціальної будови, бо зараз після польських маґнатів зайняло місце верховодячої верстви московське чиновництво“. Чи супроти того — питаєть ся Кляйнов — можна вже думати про самостійну Україну? На Україні всюди панує чужина — на Мадярщині Мадяри, у східній Галичині Поляки (Кляйнов рахує їх аж на 35—40 %!), на російській Україні, як не Поляки (по Кляйнову 6—14 %!), то Москалі, а навіть Німці. Те, що є на Україні національно свідоме, се інтелігенція по містах — „ідеалісти, всілякі теоретики, вчені, письменники та поети“. — „Хто дасть Українцям народню школу, — кінчить Кляйнов свій трактат, — сю першу підйму національного розвитку, все одно Німець, Австрієць чи Румун, той здобуде собі прихильність українського населення“. А що саме Москалі до українського народнього шкільництва допустити не хочуть і не можуть (бо їх метою повне винародовлення Українців), то тому Українці й домагають ся

для себе більше ніж культурної автономії, а саме повного визволу від Росії.

Праця Кляйнова появила ся вперше в берлінським тиждневнику „Die Grenzboten“, в ч. з 11 падолиста 1914 року, а потім видав її окремою брошурою „Союз визволення України“, подавши до виводів Кляйнова свої замітки. Сі замітки почасти збивають виводи автора, та нема сумніву, що праця Кляйнова радше пошкодила, ніж помогла українській справі в Німеччині.*) Писана в доволі для нас прихильнім тоні, вона зачіпила українську справу в самій її основі, зводячи українське питання наразі до kwestії задоволення Українців на полі шкільництва. В словах „хто небудь дасть Українцям народню школу, все одно Німець, Австрієць чи Румун“ видко навіть відгук тих міркувань про українську справу, які вели ся за кулісами, а які відбили ся видимо й об уха доволі впливового автора. Адже автор видав не тільки коротку розвідку про українську справу, але й широку працю про Польщу та вважаєть ся видимо за фахового знавця, як польського, так і українського питання в німецьких правлячих кругах, коли вже в тягу війни покликано його на дуже важне та відповідальне становище на зайнятих територіях Польщі.

Відповідати Кляйнову на сім місці на його виводи нема потреби, бо се не довело-б до ніякої ціли. Кляйнов забуває зовсім, що на Україні Москалів усього-на-всього 2⁰/₀—3⁰/₀ та що сі нечисленні Москалі удержують цілий державний апарат на Україні, то чому ж сього не мали-б потрапити українські „ідеолоґи, вчені та письменники“, за якими стоїть три четвертини всього населення? Тай коли жмїнці московського чиновництва не пошкодили правити країною ні Поляки, ні Німці, ні Жиди, що немов-то завоювали соціально Україну, то чому вони мали-б шкідити українській державній управі, яка все-таки опреть ся о цілі маси народу? А коли вже Кляйнов так дуже задивив ся на великопанські та буржуазні елементи, то знов мусить зрозуміти, що нікому й не снить ся давати будучій Україні такий державний лад, який чужим панам і капіталістам віддав би всю політичну силу в руки. Ні Серби, ні Болгари не мали в пору свого визволу „повної соціальної структури“ — кажучи висловом Кляйнова, — але вони одержали, а в части виробили собі й самі демократичний державний лад, який довів швидко до повної сили й справжньої державної незалежности!

Таких інформаторів про українське питання, як Кляйнов, прошених і непрошених, було більше, та колись може прийде час, що історія видвигне їх на світло дня. Особливо-ж наші відомі „приятелі“ з другого боку, в роді Васілевських і Фельдманів, що то нераз співали нам пісню про „вольность, рывность і братерство“, зробили неодна за кулісами, щоб виказати нашу „нездатність“ до самостійного державного існування.

*) Розвідка Кляйнова подає знамените угрунтованне самостійности України з економічного погляду. Тому, що в нїодній українській брошурі не звернено відповідної сильної уваги саме на сей бік нашої справи, ринив „Союз“ видати цінну роботу німецького автора, не зважаючи на ті її недостачі, про які згадає др. Е. Левицький. Корректив до виводів Кляйнова дають не лиш наші редакційні примітки, а й цілий ряд виданих з української сторони інформаційних брошур. Ред.

Праці Нецля й Кеслера (Dr. Karl Noetzel, Die Unabhängigkeit der Ukraine als einzige Rettung vor der russischen Gefahr, München-Leipzig, 1915 — Otto Kessler, Die Ukraine, Beiträge zur Geschichte, Kultur und Volkswirtschaft, München, 1916) відбігають симпатично від праці Кляйнова тим, що можливості державної незалежності України не квестіонують. „Захорону перед московською небезпекою — каже Нецель — можна досягнути тільки тим, коли відбудується назад давню українську державу. З відбудовою сеї держави, яку треба б повитати як визвіл національної культури вельми талановитого народу в загальнім вселюдським інтересі, Росія втратила б раз на все своє становище як європейська великодержава“. Так само думає й Кеслер, який у політичній частині своїх висновків іде основними точками своєї брошури: „Ukraine, der Lebensnerv Russlands“. „Коли на Сході — каже він — сотворить ся нову посередню державу (Pufferstaat) з інтелігентним з природи населенням на яких 30 мільонів, то нема сумніву, що тоді не тільки зросте міжнародня повага Австро-Угорщини й Німеччини, але обидві ці держави будуть раз на все забезпечені від московської небезпеки“. На жаль, у дальшій тягу той самий Кеслер наводить слова Кляйнова з запитом, чи зможе українське населення спромогти ся на удержання самостійної держави, та не дає на се від себе ніякої відповіді.

Дуже цікава й поучаюча розмова відбула ся на порушене нами питання в вільно-консервативнім органі Грабовського: „Das neue Deutschland.“ Вільно-консервативна група се мала по собі фракція, яка має декілька послів у „райхстагу“, а головним пресовим органом якої є малопочитна „Die Post“. Вільно-консервативні послі злучили ся саме недавно з деякими іншими позапартійними елементами в один „клуб“, що числить 28 членів. Не дивлячи ся на те, Грабовський здобув собі в часі війни доволі замітне становище тим, що віддав свій орган на обговорювання національних питань на європейським Сході. Отже-ж у сім тижневнику стерли ся в українській справі дві течії, — одна, яку репрезентує відомий нам добре Поляк-україножер др. Брікнер, професор славистики на берлінським університеті, й друга, речниками якої були на сторінках органу Грабовського Мантіс і Гартмаер. Два останні, а особливо Гартмаер, стали рішучо за можливість утворення самостійної української держави, Брікнер заявив ся против, а навіть зложив заяву а Іа Валуев, що, мовляв, „не було, нема й не буде ніколи українського питання“ („Es gab nie, gibt nicht und wird nie eine kleinrussische Frage geben!“) Та для нас цікаво не те, що сказали згадані нами публіцисти, а те, що зазначив сам Грабовський, як чоловік з деяким політичним впливом: „Малороси називають себе в Росії — поучає він своїх читачів — здебільша Українцями, в Австрії їх називають Рутенами, а вони самі зуть себе просто рускими („Russen“). *) В Росії вони православні, в Галичині уніяти. Та саме тепер у Галичині має відбувати ся масовий (!) перехід уніятів на православ'я — доказ сього, що перескок з унії до православ'я й навідріт зовсім невеличкий, що знов і з другої сторони доказує, що також звязь між Українцями Австрії й Росії на релігійнім полі сильніша, ніж се досі думано“. В усякім разі Грабовський вважає крайній погляд Брікнера

за „übertrieben“ (пересадний), а одинокий вихід з ситуації бачить у тім, щоб Українці помирили ся з Ляхами. „З українськими скаргами на Поляків і Поляків тай Українців мусять уже раз зробити ся кінець“ („muß endlich Schluß gemacht werden“).*)

В мене є лист Грабовського, в яким він каже, що „дуже цікавить ся“ українським питанням; в яким зміслі, легко догадати ся.

Зовсім польське становище в українсько-польським питанням займає партія католицького „центру“, коли за вислів її поглядів вважати те, що на сю тему пописав посол німецького райхстагу др. Евген Гер „Deutschland, Polen und die Ukraine“ в мюнхенським „Загальнім Огляді“ („Allgemeine Rundschau“, чч. 39—41 з р. 1915). Для Гера Польща се одинокє забороло на Сході „західно-європейської культури“ й тому він радіє, що Німеччина в злучі з Австро-Угорщиною промощують дорогу, на якій воскресне з мертвих католицька нація, а православ'я де далі може й зовсім зникне з лица землі“ („auf welchem eine katholische Nation wieder auferstehen und das Schisma in weiten Gebieten des Ostens vielleicht allmählich verschwinden kann.“) В зміслі сього Гер бажає собі очевидно Польщі „великої“, Україну і т. д. він зве „polnische Nachbarländer“ (польські сусідні країни), а кінчить надією, що Поляки звернуть очі на Схід і що колишня польська „східна мархія“ стане знов колонізаційним тереном Польщі („die ehemalige polnische Ostmark sollte wieder ihr künftiges Kolonisationsgebiet werden“).

Яка гутірка на тему порушених вище питань мусяла відбути ся поза кулісами, дають докази публичні виступи тих німецьких публіцистів і політиків, які щиро відносять ся до українського народу. Маю тут на думці головнò Павла Рорбаха, який після своєї поїздки на Кавказ розправив ся доволі живо з противниками державної української самостійности. В своїй статейці „Durch die Ukraine“ (в берлінській „Hilfe“, ч. 36 з р. 1915) він пише на сю тему ось-що: „Дуже розумні люде кажуть премудро: Україна не може стати самостійною, бо має самих мужиків і ще дещо аїтаторів. Ба, а чим були Болгари, коли вийшли зпід турецького володіння? Теж нарід мужиків, де на тисячу леве чи один умів читати й писати, поза сим трохи пошів, що теж не багато більше знали, та копиця бандитських ватажків, які вмлі по турецьки розправляти ся з Турками. Але нарід одержав потім європейського князя, школи, фінанси, інженерів, професорів, банковців, генералів та міністрів і тепер він має чим показати ся серед інших народів“. Безперечно сильно та розумно сказано й Рорбахови належить ся подяка від нас за сю смілу й рішучу оборону. Але таких Рорбахів мало, а що Рорбах сам уживає недокладно номенклатури, говорячи про Польщу з одного, а Україну з другого боку, про се вже була згадка в попереднім листі.

Зовсім неприступно до нашої справи ставлять ся німецькі соціалні демократи, які є загалом противниками анексійної політики.

Коли взяти всі наведені мною вислови на тему українського питання, то для нас у теперішню хвилю впливає передовсім один великий обовязок — спинити за всяку ціну польонізаторську роботу в Холмщині й Волині та в східній Галичині. А заразом виникає з того

*) Грабовський не порозумів річи: в Австрії Українці називають себе ста рою нашою назвою — Русини, а зовсім не „Росіяне“.

наука, яка велика відповідальність паде на тих, що стоять саме на чолі нашої національної політики та мають спромогу повернути „колесо історії“ рішучо на нашу користь. В усякім разі вшехпольська повинь мусить бути здержана, коли з „визволення“ серед і так неясних і непевних поглядів на українську справу не має виникнути нове, може ще

й гірше поневолення. Ми мусимо в усякім разі власним мужним виступом і національною працею на загрожених становищах дати доказ, що тою дорогою вшехпольській інвазії йти не вільно.

Берлін, у лютім 1916.

Др. Е. Левитський.

Галичина в життю України.

ХІІ. Закінченне.

Ми бачили, як від часу, коли з одного боку Австрія стала конституційною державою, а з другого Росія виступила з особливими репресіями против українства, Галичина була тою частю української землі, де могли розвивати ся вищі форми українського національного життя, де зусиллями цілої України повстало огнище українського національного життя для цілої України.

Спричинила се приналежність сеї часті української землі до держави західно-європейського типу, держави, якої конституційний лад числив ся з істнуванням більше національностей у державі, держави, для якої існує тільки один шлях успішного розвитку: стати державою рівноправних, на правно-державній основі зорганізованих народів.

Завдяки приналежності до Австрії ся часть української землі могла стати огнищем нормального національного життя українського народу, живим свідоцтвом здатности українського народу до самостійного життя.

Се значінне сеї часті української землі для цілої України звернуло на себе увагу Росії, яка не могла погодити ся з тим, аби часть української землі знаходилася поза її границями в умовах корисних для українського національного життя, бо се перешкоджало її плянам щодо України. І готовлячи ся до війни з Габсбурзькою монархією, до війни, яка насувала ся як неминуча конечність на ґрунті міждержавних відносин, Росія поставила собі за першу й найбільшу ціль здобути австрійську Україну, щоб могли обняти своєю політикою щодо України ввесь український нарід.

Значінне володіння Україною для Росії як великодержавної могутности з одного боку й історичне противенство між Україною та Росією, при зрості української національної свідомости, з другого, склали ся на інтернаціональне значінне української справи, яке полягає на тім, що Україна, визволена зпід російського панування й поставлена в умови політичної самостійности, стала-б на сході Європи першорядним чинником міждержавної рівноваги, загрожуваної досі Росією.

Наскільки теперішня війна не доведе до визволення України зпід Росії, в інтересі держав, загрожених Росією, лежить, щоб як найбільша часть української землі знаходилася поза границями Росії й мала умови як найбільшої політичної самостійности так, щоб українське життя в сій часті української землі могло з успіхом протиставити ся противукраїнській політиці Росії й паралізувати удари, нашоені українському життю в тій часті України, що зостанеть ся під Росією.

Австрійську Україну люблять називати „українським Піємонт.“ Одначе досі вона ним властиво не була, бо не доставало їй до сього умов зовсім свобідного національного життя. Боротьба з останками польського панування не тільки забидала в неї багато сил, котрі в інших умовах ішли-б безпосередньо на творенне національного життя, але також дискредитувала її в очах російської України. Справжнім „українським Піємонт.“ могла би стати та часть української землі, котра знаходиться поза границями Росії, тільки тоді, якби вона позбула ся останків польського панування й дістала умови зовсім свобідного національного життя.

Зробити се мають змогу ті держави, які розпоряджують інтересованою частю української землі, отже в першій мірі Габсбурзька монархія, а також, наскільки ходить про українські землі, зайняті тепер від Росії, Німеччина.

Що се лежить в їх інтересі, се ми виказали вище; сей їх інтерес істнуватиме доти, доки грозитиме їм російська небезпека, або, доки вони з тою небезпекою, замість старати ся усунути її, не помирять ся.

Таким чином інтереси центральних держав сходять ся з інтересами українського народу.

Відповісти сим обоюстороннім інтересам можна тільки через здійсненне програми, яку виставили провідники української національної політики в сій війні.

Ся програма звучить: Утворенне окремого українського державного організму, опертого о центральні держави, а колиб війна не дала для сього основ, утворенне з дотеперішньої австрійської України й пограничних українських земель, зайнятих від Росії, окремої української правно-державної цілости в рамках австрійської держави.

Тільки таким чином можна утворити „український Піємонт“, звернений проти Росії.

— Всяке инше полагожденне української справи, зокрема хочби тільки частинне здійсненне польських змагань щодо українських земель, себто влученне хочби тільки якоїсь часті української землі до плянованого польського державного організму, потягнуло-б за собою банкруцтво політичної думки визволення України при помочи центральних держав.

Розумієть ся, означало-б се тільки банкруцтво думки про один зі шляхів, якими Україна старала ся й стараєть дійти до визволення.

Український нарід, очевидно, серед ніяких умов не зречеть ся змагання до визволення й осягнення політичної самостійности та вкінці таки промостить собі шлях до здійснення свого змагання.

Др. М. Лозинський.

Російська Дума.

Вже на першому засіданні Державної Думи відбилися яскраво події, що відбулися на полях боїв і в середині Росії від часу відкриття Думи в осени минулого року. Поражки на полях боїв і впливи західно-європейських союзників Росії примусили російське правительство скликати Думу раніше, ніж воно собі того бажало. Боротьба між правительством і лібералами ще не покінчена. Знищити поступовий блок правительству не вдалося, хоч у теперішній сесії Думи блок і виступає зі зменшеним числом своїх членів, але против уряду вони подразнені ще більше, ніж минулої сесії. Звалити правительством блок не спромігся. Навпаки Горемікін з Хвостовим змогли утворити собі досить сильно сконсолідовану численну праву групу. Правда, правої більшості в Думі правительством Штюрмера не матиме, але для спараліжовання реформаторської діяльності в Думі вистарчить йому й права більшість у Державній Раді. Таким робом у сій сесії Державної Думи можна ждати завзятої боротьби між прихильниками правительств і лібералами. Войовничі заяви Сазонова й інших представників уряду та готовість лібералів, а навіть деяких соціалістів, висловлена недавно в Думі, продовжувати боротьбу до кінцевої перемоги над „пруським милітаризмом“ не вистарчать для зорганізованого співробітництва правительств з Думою.

Відставка Горемікіна й іменування Штюрмера заспокоїли лібералів дуже мало та могли зробити добре вражіння хіба на правих прихильників „російського конституціоналізму“. Ледви чи й проща всеросійського самодержавця до російського „парляменту“ могла полишити глибокий слід в обурених душах російських лібералів. Наскільки щиро вони виспівували „Боже, царя храни“, се ми вже полишаємо знати їм самим...

Але для будучої праці Думи характеристичні не стільки перші засідання, як наради представників у думській партії, які відбулися безпосередньо перед скликанням Думи й мали дуже бурливий перебіг.

Зрештою перші засідання Державної Думи були присвячені не внутрішній, а переважно заграничній політиці, себто справам війни. Дума ніколи не була докладною відбиткою настроїв держави, але сї перші її засідання були дійсно кривим дзеркалом змагань народніх має Росії. Росія стратила в війні безмежно більше ніж Англія й має значно менше виглядів на щасливий кінець війни, тому тих голосів за мир, які прогомоніли на останніх засіданнях парламенту в російській Думі, коли не рахувати голосу протесту Чхеїдзе, не було чути. Крайні праві, які перед скликанням Думи сливе відкрито агітували за миром, не нашли в собі досі горожанської сміливості, щоб виступити з своїми мирними тенденціями в Думі. Правительством, яке спирається на значній мірі на крайніх правих і в свою чергу піддержує

їх, якому отже не могли бути зовсім чужі мирні тенденції крайніх правих, виступило на перших засіданнях думи в особі свого представника Сазонова з самими тільки войовничими деклараціями. Що Сазонов брехав перед Думою та союзниками свідомо й обраховано, щодо того не може бути ніякого сумніву; та інакше він і не міг говорити, коли хотів удержати ся довше на своїй посаді. А щодо ліберальних і соціалістичних крикунів, які голосили за продовженням війни, то вони старали ся обдурити не тільки союзників і нарід, який вислав їх до Думи, а й самих себе. Вони подібні до дервішів, які в дикім танці хочуть штучно привести себе в стан екстази, подібні до дикунів, які власним криком хочуть зробити себе сміливішими. Але після кожної екстази й опанілости наступає реакція й отверезіння і вони можуть наступити в Росіян несподівано та скорше, ніж того можна сподівати ся.

Про запевнення Сазонова, що не Росія почала війну, ми не потребуємо говорити. Напад на Галичину Росія готувала не рік і не два. Агітація за анексією Галичини в Росії зайшла вже сливе перед двома десятками років так далеко, що вчителі говорили в гімназіях ученикам про Галичину як про будучу провінцію Росії. — Той самий Сазонов перед роком ще одною з причин війни назвав ширення української пропаганди на російській Україні. Про ширення московської пропаганди в Галичині він очевидно забув. І се дуже характеристичне, що в своїй войовничій промові Сазонов не говорив уже нічого про увільнення „Червоної Русі“.

Ми не гадаємо, що брехні Сазонова про німецьке урядованне в Польщі мали на безпосередній цілі здобути поміч Поляків для Росії в теперішній війні, на вислід якої вони можуть найменше вплинути. Коментарі до промови Сазонова може дати Марков II, поінформований про наміри російського правительств може не гірше від Сазонова, але значно більш одвертий ніж він. Сей провідник російських реакціонерів заявив на зборах представників думських партій перед скликанням Думи, що Поляки для Росії по війні може будуть „закордонними горожанами“. Таким робом міродатні російські круги починають уже мирити ся з думкою про втрату Польщі, а в такім разі сазоновські підбурювання Поляків проти Німеччини можуть бути тільки початком тої політики, яку готуєть ся Росія провадити в Польщі по війні.

На жаль, таких одвертих голосів, як заява Маркова в Думі, ми не чули. Але й нещирі войовничі промови представників правительств і нарада в Думі нікого не обдурять. У них яскраво чуєть ся, що Росія готуєть ся не до безконечного продовжування війни, а стараєть ся вже тільки скінчити почату нею війну з найменшими для себе стратами.

М. Троцький.

Дещо з білоруського життя.

(Допись з Вильні).

(Нова доба білоруського відродження під німецькою управою. Білоруські школи в Вильні. Курси для підготовки учителів. Кооперативний і видавничий рух. Білорусини й Українці).

Побідні союзні армії Австрії та Німеччини зайняли також часть території, заселеної Білорусинами, а саме

більше ніж половину виленської, городненської й минської губернії. Також Вильна, один із центрів молодого білоруського національного руху, знаходиться під німецькою управою. І ледви отрясли ся сї околиці з російського панування, а вже починаєть ся під вирозумілою та для воїх

націй, малих, чи великих, прихильною німецькою управою нова доба відродження Білорусинів. Ось декілька вісток з білоруського руху в Вильні.

Ще перед Різдом відкрито в Вильні перші білоруські початкові школи: на Лукішках, на Антоколі та на Сніпінках. Сими днями прибули ще дві школи, на Зарічнім і Зваринецьким передмістю. Наука в тих школах ведеться по білоруськи, крім того вчать німецької й польської мови. Дітей записалося більше, ніж школи могли помістити. Є надія, що школи ті перейме на свій кошт місто Вильна. Шкільна комісія при „Білоруським Комітеті помочи для тих, що потерпіли від війни“, має намір відкрити крім сих 5 шкіл ще 10 у всіх частях міста.

Для підготовки учителів для білоруських шкіл відкрито в Вильні в грудні 1915 р. „вечірні курси“. Вписалися переважно люде, що вчили вже в російських чи польських школах. Викладається: білоруська, польська й німецька мова, історія Білоруси, білоруська література, географія, арифметика, педагогія, гігієна, садівництво, городництво, рисунки та спів. Наука безплатна, що дня від 5—10 год. в вечері. В лютім курсе скінчить ся й відбудуть ся іспити.

Вже в жовтні 1915 р. оснувалося в Вильні білоруське споживне товариство „Райніца“, яке відкрило крамницю. В часі, як російські війська покидали Вильну, появився там друком „Білоруський календар“ на 1916 р., у двох виданнях: латинською та славянською азбукою. Ціна календаря 20 коп. — Від 12 лютого с. р. почала виходити в Вильні білоруська часопись „Гоман“ (себто: гомін, ехо)

латинською азбукою. Виходить 2 рази в тиждень, річна передплата виносить 4 марки 80 фен. нім. валюти (Адреса редакції й адміністрації: Вильна, Завальная ул. No. 7. Postgebiet „Oberbefehlshaber Ost“). — В перших двох числах сеї часописи, появу якої всі Українці радо повитають, побудуємо м. ин. статью, присвячену пам'яті провідника білоруського повстання з 1863 р., Косцюка Каліновського, якого покарано за се смертю в Вильні на Лукішській площі дня 19 марта 1864 р., та некрольою заслуженої для білоруського народного руху патріотки Альойзії Пашкевич—Кейрисової, яка померла 10 лютого в ріднім селі в повіті Ліда. Перед переслідуваннями російського уряду мусіла вона, як і багато інших, покидати свої рідні сторони. „Гоман“ пише про се: „Опинила ся у Львові. Між братами—Українцями була їй розлука з батьківщиною менше гірка“. В 2 ч. тої часописи поміщена п. заг. „Становище Українців“ заява „Загальної Української Ради“ з д. 5 січня с. р. Редакція білоруського органу додає від себе: „До сеї заяви представників українського народу можна додати, що становище жителів нашого краю (себто Білорусинів) вповні згідне з становищем Українців“.

А я позволю собі додати хіба, що з наших братів Білорусинів повинні-б і Українці, особливо в Холмщині та на Волині, взяти собі добрий приклад. Можна мати надію, що австрійські влади віднесуть ся до українського руху, до засновання українських шкіл і часописей так само прихильно, як німецькі влади на Білоруси.

Вол. Тим.

З поезій полонених-Українців.

Думи.

*Хоч сонце і світить, та дарма:
Не встане пожовкла трава;
Минуле ніхто нам не верне,
Зникають в темряві літа.*

*Даремно вривають ся в душу
Веселі надії, думки;
Задаю їй заплакати мушу . . .
Зітхаю, сумую мовчки.*

*Як часто зривається серце
Летіти за щастям у світ?!
А щастє то блисне, то засне,
То знову, як зірка, мигтить.*

*І мрії летять в будуччину,
Де ночі ніколи нема;
Там серце бажало-б спочину,
Де сліз не хвилюють моря . . .*

П. Соха. (Р.)

Зима.

*Мороз на дворі аж тріщить,
Сердитий вітер вів;
Не зеленів вже трава
І соловейко не співа,
А крізь усе білів.*

*Із неба місяць золотий
В простори шле промінне,
На горах ліс пустий шумить,
Мов хмара та чорній.
І мир увесь заснув . . . Все спить.*

*Лми я не сплю, про волю мрію . . .
За нею серце з жалом мліє.*

Г. Гонко. (Р.)

Думки на чужині.

I.

*Рідний дім задав я,
Рідную сімю:
Як їм там живеть ся,
Як я тут живу.*

*Бідная дружина
День-в день слози мле:
Дні ідуть за днями,
Чоловік не йде . . .*

*Постривай, голубко!
Вір: надійде час,
Прийде та хвилинка,
Що получить нас . . .*

II.

У бранців всіх одно бажання:
Скорійши до дому повернуть,
Побачить неньку, батька, брата,
Дітей, дружину, рідний кут . . .

Край рідний кинули давно ми,
Живем в далекій чужині . . .
Коли-ж бажаний час настане,
Як станем в рідній стороні? . . .

Ханенко (Р.)

Смуток.

Гей, нависли чорні хмари, сумно ворон криче,
Кров невинна розмила ся, серце плаче, плаче . . .
Бють гармати, земля стоїне, а там плачуть діти . . .
Обняла їх тяжка тула, де-ж її подіти?
Усі плачуть перед Богом та кінця благають,
А тимчасом поля наші кровю підпливають . . .

Іван Чернодоля (Р.)

Ніч у неволі.

Спать не хочеть ся, не сила,
Серце жаль стискає,
Гей, колиб то в мене крила!? —
Але крил немає . . .

Утеча січового стрільця з російського полону.

Підхорунжий У. С. С. Могиляк, що тепер у битві під Семиківцями дістав ся вдруге в полон, оповідав мені про свій перший полон ще в Карпатах і про втечу з нього ось що:

„До села Климця вислано цілу компанію ополченців з двома офіцерами, яка дістала ся до неволі. В вечері о 9 год. вислав курінний Коссак розбиту сотню Дудинського, в якій було тоді 80 люда, на її місце. В тій сотні був і я. Дорога вела крізь смерекові ліси. Сніг упав тоді великий і треба було глибоко бродити в нім. При наших відході сказав нам курінний, що Росіяне, які стояли коло Климця, хочуть піддати ся. Через те йшло ся весело та свобідно. Ми підійшли під село. На його місці побачили ми тільки купу згарищ. Все те недавно спалено й подекуди тліли ще бальки та крокви. Лишень церква й корп ма стояли ненарушені. Свому положенню завдячували обидва будинки, що оціліли від огня, бо стояли оподалік від села. Тепер мали ми за задачу спалити ще й їх, щоб Росіяне не мали за чим скрити ся. — Сотня не знала добре положення й тому задержала ся на початку села. Тепер сотник Дудинський запитав, хто хотів би добровільно зголосити ся на те небезпечне й ризиковне діло, а саме підсунути ся під церкву й коршму та спалити їх. До сього треба було двох людей. Нас двох: я й тов. Артимиук зголосили ся спалити ті дві будівлі.

Сотник згодив ся. Скриваючи ся поза коминами й поза плотами, які zostали ся з спаленого села, почали ми підлізати. Наперед долізли ми до коршми, бо вона була ближше нас. У коршмі почули ми якісь притишені голоси, а огонь у печі вказував на те, що там хтось господарює.

Світить місяць, зорі гаснуть
Одна за другою,
Гей, коли я вас побачу
Над Дніпра водою?

Гей, коли вас привітаю
Вдома, любі зорі?
Спать не хочеть ся в баракі,
Ні ходить по дворі . . .

Микола Ст. (Р.)

Заклик.

Сини славної України!
Встаньте, пробудіть ся
Та тверезими очима
На світ подивіть ся.
Час настав порвати пута,
Час здобути волю!
Киньте, браття, працювати
На чужому полі.
Час за правду стати разом,
Час її здобути,
Час усім нам, браття милі,
З'єднатись до купи.
Хай у кожному пізнає
Мати свого сина . . .
Всі разом за волю станьмо,
За рідну Україну! . . .

(Р.)

Не було сумніву, що се були Росіяне. Хвилька надуми — й ми прожогом ускочили з готовими крісами до середини. В коршмі застали ми таку сцену. Один Росіянин сидів за столом і щось їв, другий лежав горілиць на лаві, а третій щось робив коло печі. Вони, не сподіваючи ся нападу, поскладали всі три кріси в кутку. Як тільки ми ввійшли, вони сильно перелякані попідносили руки в гору. Ми забрали їх у полон. Все те стало ся дуже скоро й без гамору. Забравши полонених, ми завернули тою самою дорогою до своїх.

Дальше пускати ся до церкви або палити один з будинків було неможливо, бо не було кому стерегти полонених. Відпровадивши полонених, ми вернули ще раз, щоби сповнити приказ. Церкву треба було скорше спалити, бо вона було якого пів кілометра за коршмою. Тому ми минули тим разом коршму й посували ся обережно дальше. Всюди було тихо й ніщо не зраджувало приєутности ворога. Про трьох зловлених Росіян думали ми, що се певно якась мала патруля. Та ледви ми минули коршму, як з ліса, що віддалений 50 кроків від коршми, вилетіло кільканадцять постатей і з криком: „Братець, кидай ружйю“ — обскочили нас. Так стало нас двох супроти переважаючої сили Росіян. Не було що робити. Ми піддали ся. . . Зараз запровадили нас до командіра-прапорщика й він випитував нас про Австрійців. Також конче хотів знати й довідати ся, чи ми не стрільці, де стрільці находять ся та скільки їх. Але не довідав ся нічого. Ми казали, що ми красава оборона 33 полку піхоти й нічого не знаємо. На тім скінчило ся допитування нас.

Прапорщик велів своїм людям зробити розстрілю та ждати, аж наші підуть уперід, а потім заскочити їх ззаду. Але видно, сотня, занепокоєна нашою довгою неприсутністю, зміркувала, в чім річ, і не пускала ся дальше. Прапорщик дурно ждав на легку добичу. Не дочекавши ся, він завернув. Нас попровадили через Лису Гору. Вже на Лисій Горі уложив я собі плян утечі, але не міг його виконати. Я сподівався застати її порожною, тимчасом стояла на ній велика маса артилерії й переходили численні відділи військ. Утікати було не можливо. Треба було ждати на ліпшу нагоду. З Лисої Гори зійшли ми до Тухольки. Там застали вже більший транспорт полонених. А саме була там компанія краювої оборони, зловлена в Климці, й сімох стрільців. Стрільці стояли осібно від краювої оборони. Про них знали, що вони стрільці, й якийсь вищий офіцер дуже на них кричав. Нас прилучили до краювої оборони, бо взяли нас за жовнірів 33 полку піхоти. Я почав прислухувати ся, що таке саме викрикує лютий Москаль. Чую, а він верещить: „Признайте ся, кажу вам ще раз, хто з вас стріляв; убив одного з наших у тім часі, як ви піднесли руки до здачі! Признайте ся! Бо як ні, я вас, „падлеци“, „ізмєннікі“, „бунтовцікі“ вєлю повішати, як пєів“. Та ніхто не обзивав ся й не признавав ся. Видно, не думали видати товариша, або все се було неправдою. Так той офіцер, накричавши ся досхочу, мусів відійти з нічим і їм нічого не зробив. Як я потім довідався, то на них показали хлопці в Козьовій, що се охотники, подібно, як і на нас показували (Козьова, пов. Сколе, се чисто москвофільське село, мешканці якого добре знали стрільців, бо стрільці декілька разів кризь нього переходили).

З Тухольки попровадили нас до Скольного. В Сколім повідбирали нам зимові кожушки й казали: „Вам там і без них буде тепло“. Опісля попровадили нас до Стрия. Ніч, зимно, їсти хочеть ся! Скільки ми набідували ся, намерзли ся, заки дійшли до того Стрия. Була 2 година по півночі, як ми ввійшли до міста. Примістили нас у брудній касарні, де ми перележали до раня. Московська господарка пробивала ся на кождім ступні. Бруд, нехарність, плюгавство всюди, де тільки глянути. Солома зогнила ціла, аж рушаєть ся від усїлякого рода погані. В такій палаті перебідили ми ту ніч. Досвіта побудили нас і дали нам якоїсь зупи з сухарями. Се була перша їда, яку ми дістали за цілий час нашого полону. В часі тяжкого маршу з Климця до Стрия (10 миль) не дістали ми ні кусничка хліба, ні ложки страви. Не диво отже, що тепер і зупа з сухарями так дуже нам смакувала. Певно, що якби стрілецький кухарь дав був коли таке їсти, ніхто й не кушав би. — По „сніданню“ запакували нас на поїзд і ми на льорах (відкриті залізничні вози), серед великого зимна, заїхали до Львова.

Львівське населення приймало нас дуже прихильно. Передовсім Українці співчували з нами й давали нам, що могли. Деякі Поляки ликували з великого транспорту Австрійців, бо симпатизували з Москалями. По Львові водили нас головними вулицями „на показ“, а потім запровадили до „Дому інвалідів“ і там умістили.

Я як однорічний охотник мешкав разом з двома полоненими офіцерами. Що дня приходили свіжі транспорти по-

лонених. Памятаю, одного дня прийшло раз 29 офіцерів. Харч для полонених був злий. Офіцери діставали по рублеви на день і замовляли собі приватно. Я яко „старший унтер“ діставав теж рубля денно. Мій товариш недолі тов. Артимиук виїхав з найблизшим транспортом до Росії, а я почав крутити. Думка про втечу ані на хвилю не покидала мене. Я рішив ся як найдовше зостати ся у Львові, а потім при найблизшій нагоді втікти. Незабаром така нагода трапила ся.

До нас приходили панни—Українки й приносили нам їсти, папіроси, біле і т. ин. та роздавали всім без ріжниць нації й віри. Я признав ся їм, що я січовий стрілець і вони обіцяли помогти мені при втечі.

Раз принесли мені вони, дець роздобуту перепаску на рукав російського червоного хреста, з урядовою печаткою. Тепер я міг уже з нею вийти до міста, бо багато австрійських полонених санітетів робило службу при російських шпиталях. Панни вийшли наперед, а я за ними. Так дійшли ми аж на вулицю Бема. Там впровадили мене до одної камениці й я перебрав ся в цивільне убрання. В тій камениці мешкав я через декілька днів. Опісля дістав я місце ключника в російській пекарні. Платня виносила денно 1 рубель 70 копійок. В пекарні перебув я 2 неділі. Опісля мене віддали, бо приїхали пекарі з Росії.

У Львові пізнав ся я зі стрільцями, які давнійше втікали з неволі та працювали серед тяжких обставин для української справи. Вони не були навіть зголошені у Львові й тому мусіли дуже крити ся. Переховували ся виключно в домах Українців. Робота тих стрільців полягала на нотованню важнійших спостережень і передаванню їх австрійським військам. Москалі довідали ся про те й почали ся зараз трусити й арештовання. При тім арештували тов. Палашука й мали ставити перед воєнний суд, але він утік їм знову. Решта стрільців—утікачів укривала ся тим робом, що переселяла ся з дільниці до дільниці. Напр. поліція перетрусила IV дільницю, то зараз усї стрільці переносили ся до неї. Все-таки зоставати ся довше у Львові було небезпечно. Я мусів утікати чим скорше.

Зі Львова поїхав я до Станиславова. Одначе там відбували ся ще більші арештовання Українців, ніж у Львові. Треба було і звідєля забирати ся. По чотири-дневнім побуті в Станиславові пішов я до Уєтя Зеленого, а звідси до Стінки за Дністер. Там думав я продерти ся до австрійського війська. Та на жаль Австрійці зробили тоді відворот і я не міг думати про те. Знеохочений, стративши всяку надію на поворот до товариства, зайшов я аж до Милованя. Там перебув декілька тижнів у господарській школі тай учив ся хоч-не-хоч садити, плекати й щіпити дерева. Управитель представляв мене потім Росіянам як молодого вчителя. Коли Росіяне робили величезний відворот у великім неладі, вдало ся мені дістати ся до своїх. Тепер уже легко дістав ся я з Милованя до Вільшаниці, з Вільшаниці до Оттинії, а опісля до Станиславова, де здивав наших стрільців“.

Роман Курчинський.

Глухонімиї.

(Правдива подія).

Він не пам'ятав ні тата, ні мами. Виріс у Дмитра Дядюрака й уважав його своїм найвищим зверхником-опікуном. Ніколи не бачив на своїх плечах ласкавої руки, ніколи ще не почув від нікого теплого слова. Працював, як від, а в заплату діставав нужденний харч, тяжкі побої від свого опікуна й на кождім ступні зневагу. Та він думав, що воно мусить так бути. Він на те сотворений, щоб бути нікчемним рабом иншого. З ніким ніколи не говорив, бо не вмів, а до того й не чув. Був від уродження глухонімиї.

Вже минуло йому вісімнадцять літ, та все ще ніколи не доводилося йому бачити такого дива: одного дня побачив він, що всі молоді мушени в селі з клунками в руках десь відходили. За ними йшли їх жінки й діти та плакали. Очі глухонімого бачили се та здивовано гляділи на небувале видовище. До нього підходили мужчини й рухами показували поставу до стріляння й різання когось ножами, та він ніяк не міг зрозуміти їх. Вони подавали йому руку й відходили.

Минуло декілька тижнів. Одного рана побачив глухонімиї великий рух у селі. Люде забирали на фіри все, що могли, з хат і втікали з родинами в сторону гір. Та його господар сидів спокійно в хаті. Якись чужі люде в сірих кабатах з довгими рушницями сиділи в їх садку та ждали на когось. Один з них стояв на городі укритий за копицею сіна й пильно вдивляв ся в поле. Глухонімиї не міг надивувати ся, чого властиво хочуть тут сі оружені люде.

Коло полудня всі люде в сірих кабатах (а було їх до десяти), пішли в поле. Незабаром прибігли задихані в село та зникли між хатами. Здивований німиї вийшов до саду. Широком ланом стерні, що простягав ся від заду, гнало на малих конях двадцять їздців. Страшні — смугляві лица, в високих-баранячих шапках, у довгих-жовтавих кабатах, узброєні. Перед ними втікало двох людей у сірих кабатах, котрі недавно лежали в садку. Вкінці їздці дігнали їх і блискучими шаблями порозчереплювали їм голови. Обидва попадали мертві на землю. Глухонімиї закрив очі й відвернув ся. Він пізнав, що несамовиті „гості“, котрі щойно прийшли, то щось зле... Незабаром вийшов з хати його господар. Побачивши їздців, підійшов до них, уклонив ся сливе до самої землі й запросив їх до хати. Їх п'ятох позлізало з коней і ввійшли до хати, а інші розбігли ся по селі. Глухонімиї стояв здивований коло воріт і ніяк не міг пояснити собі приходу сих страшних людей. — Нараз з су-

сідньої хати вибігла дівчина з розбурханим волосем, а за нею високий їздець. Вона з блідим переляканим обличчям перебігла попри німого й заховала ся в стайні. Їздець біг слідом за нею, та на воротах заступив йому дорогу глухонімиї.

Розлучений їздець відтрусив противника від себе, та в тій хвилі німиї схопив його за обшивку й викинув за ворота. З хати вибіг господар і зачав обкладати бідного німого грубою палицею, а інші їздці немилосердно помагали йому ремінними нагаями. З уст німого вибухла кров і він немічний упав на землю.

Незабаром зібрало ся коло хати його господаря багато їздців на конях. З хати вийшов господар з иншими їздцями, дав німому знак, щоб ішов за ним і всі подали ся до панського двора. Двір був пустий, тому всі кинули ся по кімнатах, нищили все, рубали шаблями й викидали на двір. Потім пішли всі до панської горальні. По сходах зійшли до середини. Господарь глухонімого йшов на самім останку. Він сильно штовхнув німого в бік і вказав йому рукою, щоб стояв коло дверей на сторожі. Колиб хто йшов, мав дати знати йому. Німиї ходив якийсь час спокійно коло дверей і заглядав цікаво до середини горальні. Він бачив, як усі пили напій з здорових бочок великими квартами, як відкручували чопи від великих залізних кітлів і випускали плин на долівку. Глухонімиї знав, що сі люде роблять зле, а за недавні тяжкі побої накипіла в його серцю ненависть до них. У середині п'яні вже їздці з його господарем ходили по коліна в вицупенім напою.

Нараз блисла золота думка в голові глухонімого. Він постановив відплатити ся всім тим жорстоким людам. Оглянув ся довкруги, підійшов тихцем до дверей, витягнув зза пазухи малу коробку сірників, черкнув один і вкинув до середини на долівку. Круги синявої полеміни на розлятім плинні мигом розходили ся все дальше й дальше. Глухонімиї гримнув тяжкими дверми й обкрутив у них ключ. Сам що сили побіг у сторону Прута. Незадовго з страшним гуком розлетіли ся стіни мурованої горальні й показали ся червоні язика полеміни. То вибухли великі залізні кітли.

Глухонімиї лежав спокійно в зеленім лузі над Прутом і вдивляв ся в горальню, що палала. Час від часу зареготав ся дико та знов спокійно дивив ся на пожар. Він був вдоволений, бо знав, що п'ятьдесят чужих-жорстоких людей і його господар не побачать уже більше божого світа...

Андрій Бабюк.

Українці в Америці.

Культурні організації українських емігрантів в Америці.

Найперше хочу звернути увагу шановних читачів на той факт, що разом з нашими емігрантами до Америки поїхало дуже мало правдивої інтелігенції. Їхали переважно бідніші селяне, двірська служба, слуги, міський пролетаріят, а процентово дуже й дуже мало свідомих одиниць, які звичайно дають почин до всякої культурної праці серед народу. Ті елементи, що виїхали, були переважно або неграмотні, або мали дуже мало спільного з грамотністю; опинили ся серед чужого світа, серед инших обставин, між чужими людьми, без знання якоїсь західної мови та до того

ще й без сотика в кишені. Тому гадаю, що ніхто не візьме їм того за зле, що в перших роках на еміграції зробили так само мало на культурнім полі, бо загально люде признають, що вимоги жолудка й дах над головою перші. Я навмисне хотів звернути на сей факт увагу, щоб до культурних організацій Українців в Америці не прикладали люде кождий своїх мірил, а радше мірил старого краю, де все від літ урегульоване й усталене, бо наслідком прикладання мірил иншого краю й вироблених серед инших обставин люде часто-густо розчаровують ся, попадають у зневіру й махають рукою на всякий рух серед Українців в Америці, хочби й як оживлений.

Під культурні організації я підтягну всякі справи культурної праці Українців в Америці на полі шкільництва, видавничого й часописного руху, як різних товариств, читалень, спілок, брацтв і т. ин., дальше політичні угруповання та змагання або радше приготування до них і церковні громади, які серед наших емігрантів є першим об'єднуючим чинником.

У Злучених Державах.

Церква.

Перші організації, які повстали серед наших емігрантів в Америці, були церковні греко-католицькі або православні громади. Такі громади завязувалися головню по містах, будували зараз церковні доми, запрошували до себе священників, — які головню приїздили зі старого краю, та завжди старалися приєднати як найбільше членів до своєї церковної громади, щоб легше було все оплатити. В Америці ніяка церква не злучена з державою й ніхто не дістає державної грошевої підмоги на церковні цілі, тому будовання церковного дому й удержування його, оплачування душпастиря все йде з приватних церковних складок членів. Хто добровільно впишеться в члени до церковної громади, той платить, хто не записується, той нічого не дає на церкву. Всі віросповідання мають повну свободу, які вони там не були-б і де вони не повстали-б. Правительства в Америці дають усім цілковиту свободу та всі ставлять нарівні перед законом держави. В самих початках нашої еміграції в Злучених Державах повстали були на релігійнім полі різні замішання, непорозуміння, сварки та процеси. Правда, вони й до сьогодні не перевелися, та вже не виступають так часто, відколи церковна справа урегулювалася з приїздом до Злучених Держав єпископа С. Ортинського, осідком якого є місто Філадельфія. Причин тих релігійних замішань і непорозумінь треба шукати в впливах різних людей і сект, з якими стрінулися наші емігранти в Америці, як також у тім, що там з'їхалися люди з різних сторін, незнані собі, невирозумілі; тому й так тяжко їм було й є погодитися. Все те вже трохи відшуміло, але не зовсім, бо є ще багато слідів тут і там. На велику шкоду українства виходить ще те, що буковинські Українці в Америці, не будучи в силі організувати відрубних православних громад, лучаться разом з російськими „батькушками“ в церковні громади й тим підпомагають зрост „москвофільства“ серед українського народу на вільній землі.

Запомогові товариства.

Другою найбільш поширеною організаційною формою між українськими емігрантами в Злучених Державах є різні запомогові товариства, чи так звані „Союзи“. В отсих „Союзах“ маємо пункт опору всякої культурної роботи між Українцями в Америці. Вони грукують коло себе сливе всіх наших зарібників-емігрантів і крім самого грошевого забезпечення й помочи дають своїм членам і духову поживу. В першій мірі різні „Союзи“ були з'організовані на те, щоб стягнути всіх наших зарібників в асекураційні товариства й тим робом забезпечити їх перед випадками й їх родини на випадок смерті, окалічення й т. ин.

Пізнійше „Союзи“ розрослися в більші товариства, згромадили більше число наших зарібників по різних містах у філії „Союзів“, перевели тіснішу організацію цен-

тральних управ і сьогодні представляють поважні організації. Члени вписують ся до різних відділів чи філій „Союзу“ за заплаченням означеного вписового й потім місячної постійної вкладки. На випадок якогось окалічення чи ушкодження член дістає місячну запомогу, а на випадок смерті його родина дістає посмертне. Крім того кожний член „Союзу“ дістає часопис, яку видає центральна управа, як також і різні видання, коли є такі. Побіч, часто разом з тими філіями „Союзів“ ідуть у парі читальні, клуби, співацькі чи драматичні товариства, в яких зароджують ся всякі почини громадської й культурної діяльності. Між тими „Союзами“ найбільш вибилися досі: 1) „Український Народний Союз“, 2) „Народний Союз“ і 3) „Провидінне“ з їх органами „Свободою“, „Народною Волею“ й „Америкою“. При центральних управах „Союзів“ існують також „Провісвітні Комісії“, цілю яких є ширити освіту серед своїх членів.

Шкільні справи.

На шкільнім полі серед Українців у Злучених Державах нема чим похвалитися тому, що школа під управою правительства й є школою для всіх народностей. Уже знаємо, що наші емігранти в Злучених Державах осіли ся по містах побіч інших емігрантів з Європи, тому діти їх усіх сходять ся разом у школі, в якій учитель американець, послугуючи ся англійською мовою як викладовою. В таких то школах зачинається асиміляція вже між дітьми. Приватних народних або середніх шкіл наші емігранти не мають, бо так званих парохіяльних шкіл при церквах, де вчать дяки-вчителі, не можна брати поважно. Словом, уся наша молодіж у Злучених Державах виховується в тамошніх державних школах, які є чисто американськими.

Політичне життя.

Як нічого не зроблено на полі шкільництва, так ще менше було заходів, щоб робити щось на політичнім полі. В Злучених Державах змагаються між собою дві могутні партії, републиканська й демократична, беручи в свої руки правління раз одна, то знов друга. Наші емігранти ізза того, що не знають англійської мови, через що недоступні для них політичні часописи й різні видання, як також і через непевність, чи лишаться в краю, ставлять ся до політики пасивно, значить, не беруть у ній ніякої діяльної участі, а коли деякі беруть малу участь, голосуючи на одну або другу партію, то роблять се не з власної волі, але радше сказати, партійні агенти просто силою тягнуть їх до виборчої урни в день виборів, перекупляють або залякають, що відберуть їм зарібток, коли не голосуватимуть на їх кандидата. Виборчі перекупства, шахрайства, налякування найбільше практикують ся партійними агентами серед чужинців, як наших, так і всіх інших, що приїхали до Злучених Держав у старшій віці й прийняли горожанство. Фактом є, що сливе всі наші емігранти приймають горожанство Злучених Держав по п'ятих роках від приїзду, хіба з виїмкою тих, що мають замір як найскорше вертати до рідного краю, й се прийняття горожанства вже управнює їх до голосу при всіх політичних виборах. Та ніщо нам із того, бо ті голоси гублять ся. Своїх кандидатів дотепер наші емігранти не ставили, бо не було ніякої ширше зорганізованої політичної акції. Справою з'організування ширшої політичної акції мав зайняти ся Соєм американських Українців, що

недавно відбув ся (з кінцем 1915 р.) Що з того вийде й може вийти, побачимо в будучности.

Преса.

Дуже багато, а може й найбільше для освідомлення й з'організованя культурної праці роблять серед емігрантів у Злучених Державах тамошні українські часописи, як: „Свобода“, „Народна Воля“, „Америка“, „Гайдамаки“, „Союз“ і інші періодичні видання. Вище згадані часописи є в першій мірі органами котрогось з запомогових, асекураційних „Союзів“ так, що кождий член даного товариства одержує часопись, позатим розходить ся часопись і поміж нечленами, які вдома може навіть і не бачили часописи на свої очі. Правда, що своїм змістом сї часописи не завжди дописують, але з оцінкою їх можемо здержати ся, бо бачимо в них добру волю поліпшити ся, як також і те, що вони свою задачу робили, а робили її так, як уміли й наскільки мали змоги. Від часу до часу появляють ся також і видавництва дрібних популярних книжок для народу, щось у ро-

ді книжок галицької „Просвіти“. В Злучених Державах було таке видавництво „ім. Бончевського“, а тепер веде ту саму діяльність „Просвітна Комісія“ при „Українським Народнім Союзі“.

Такий менше більше закрій праці на культурнім полі серед наших емігрантів у Злучених Державах. Не все, далеко не все згадав я, що там робить ся, або дехто має заміри робити в будучности, бо я з гори обмежив ся подати рух тільки в головних нарисах. Можна на той рух махати рукою, як то багато й роблять люде, які виробляють собі погляди на справу, хто знає, з чого, тільки не з річезового знання обставин і людей, які є творцями даного руху чи напряду. Та коли взяти під увагу ті тверді, нам чужі, або, найкраще сказати, скрутні обставини, серед яких опинили ся в самих початках наші земляки в Америці, то все те, що вони дотепер зробили на культурнім полі для себе та для всеукраїнської справи, дає найкраще свідоцтво для них, є вельми вдоволяючим і становить запоруку, що вони на будучність не пропадуть і зроблять більше по силам.

(Далі буде).

Орест Кирилenco.

Вісти.

Президія „Союзу визволення України“ просить Українців на зайнятих українських землях подавати їй як найдокладніші вістки про всякі тамошні обставини, зокрема про прояви українського життя.

До відома наших передплатників і читачів. Повідомляємо, що „Вістник“ правильно ломить ся в четвер і в суботу, найдалі в неділю повинен найти ся в руках читачів. Але про хрестову дорогу, яку переходить „Вістник“ через цензора ворожої нам нації, довідають ся читачі хіба по війні. Останнє число перележало в цензурі та ждало на машині від п'ятниці рано до понеділка рано. В сїм нещастю щастє те, що часопись видаєть ся в столиці Австрії.

Вечір в Мюнхені, присвячений Україні. Вечір, присвячений Україні, про який ми донесли в попереднім числі, стягнув дуже багато публіки. Генерал барон Константин Гебзатель говорив про „Значінне України для будучности Німеччини“. На вступі вказав він на сей рух, що вийшов з Мюнхену й який має на цілі справжнє виясненне відносин на Україні. Сей рух довів до засновання союзу пособників українських визвольних змагань „Україна“ з осідком у Берліні. Згаданий союз уладив саме сей вечір, а в його імені видає др. Шупп часопись „Східно-європейська Будучність“. Референт говорив далі менше-більше так: Велике українське князівство старше від московського та творить щойно від другої половини XVII віку часть російської держави. Москалі здавили загварантовану самостійність України; в 1876 р. заборонили вони кождий друк українською мовою.

В середніх часах знала Німеччина краще Україну, ніж тепер перед війною. Тоді були живі зносини на великім торговельнім шляху між південною Німеччиною й середньою Европою, дунайські кораблі ходили з Ульму, Регенсбургу, Пассау до Византії, товари доходили горі Дніпром аж до Києва. Купці з Києва з високих родів мали власний заїздний дїм у Регенсбургу. Найбільшою з тих областей російської держави, що становлять чужі тіла сього кольоса, є Україна. Заразом є вона під господарським оглядом найвизначнішою областю Росії. Її полуднева частина з її горбовиною чорнозему се найурожайніша країна Европи. Вона обіймає третину всеї жнивової видатности Росії. Заразом має тут Росія головні засоби металевої руди. Кам'яного та брунатного вугля й иншого палива доставляє Укра-

їна більше ніж три четвертини цілої російської продукції, далі третину соли, девять десятих фосфору. До того 80% російської цукрової продукції. Французький і бельгійський капітал працює там з найбільшим успіхом.

Нарід України ріжнить ся під антропологічним оглядом наскрізь від Москалів. Нема також між ним і Москалями сливе ніякого мішання крови. Українська мова не є ніяким діалектом московської мови, але має зовсім ріжний тип, як ствердила сама російська Академія Наук, правда, в році революції. Бесїдник указав далі на те, що в одеськім повіті більше ніж половина земельної посїлости в німецьких руках і що там жило 78.819 Німців, котрих вивласнив царь одним почерком пера з вибухом війни.

Як другий бесїдник говорив потім член президії „Союзу визволення України“ Олександр Скоропис-Йолтуховський. Він дав інтересний погляд на історію Українців, котрим Москалі загарбали навіть імя, перехресуючи їх на „Малорусів“ і забороняючи їм навіть будувати церкви в українським національним стилю. В 9 столітті сконсолїдувала ся вже стара київська держава, коли Московщина находила ся ще в стадії номадських орд. У середніх віках мала українська держава міжнародне світове значінне, як свідчать подружні звязки їх князїв і княгинь з ріжними королївськими домами. З 1240 р. починаєть ся мученицька трагедія українського народу; він стає заборолом проти татарських нападів. Аж до 16 віку бореть ся він за свою політичну волю. Рік 1709 принїс по битві під Полтавою поневоленне під пануваннем Росії. Як один приклад усіх тих „благословенств“, які принесла російська культура Україні, можна вказати на заведеннє кріпацтва в 1783 р. Самого референта мучили за участь у виборчих зборах до другої Думи 33 місяці в тюрмі аж до судової розправи, а потім заслали на Сибір. Слідчий арешт тривав так довго, бо не могли найти ніяких законних доказів вини та два рази змінено трибунал, бо судді не хотїли згодити ся на засуд. Бесїдник домагав ся відрвання України від Росії, того „втїлення варварства“, та вказав на культурне завданне Німеччини добути самостійність для України, щоб забезпечити цілому культурному світові дальший спокійний розвиток.

Подаючи отсе звідомленне за 99 ч. „Мюнхенських Найсвіжіших новин“ (Münchener Neueste Nachrichten), зазначаємо, що місцеві часописи звернули живу увагу на вечір. „Мюнхенсько-Авсбурзька Вечірня Часопись“ (München-Augsburger Abendzeitung) ч. 109 підчеркує, що хоч укра-

їнське питання так дуже важне, нераз стрічається з байдужністю широких німецьких кругів (що-ж треба сказати щойно про Австрію?). Тим більше витає змагання союзу пособників визвольних змагань „Україна“. Часопись зазначає, що обидвом бесідникам подякувала гаряче численна публіка.

Питанням, порушеним в обидвох рефератах, присвятила „Мюнхенська Часопись“ (Münchener Zeitung, ч. 55) передовицю, в якій указується, що Німеччина мусить забезпечити свою політичну й господарську будучність на Сході перед Росією. Ні хочби яке пасмо й яких сильних твердинь, ні відбудова Польщі не забезпечить Німеччини перед Росією. Їй треба визначити нову орієнтацію. Росію треба приневолити перенести промислові й господарські центри з європейського фронту на азійський. „Ся гадка не має нічого спільного з утопією, боцїм-то загалом не можна знищити великої російської сили.“ Нераз займалися найкращі німецькі політики й дослідники національної економії розв'язкою сього питання. На жаль не все розуміли вони як слід українське питання, яке не є тіснообмеженим національним питанням, але світово-політичним. „І передовсім може воно мати велику вартість для німецької політики, а тим самим для центральної Європи.“ Чи є мілітарна можливість відірвати від Росії величезні області України, не вміє сказати автор передовиці, але се безсумнівне, що відірвана Україна може стати найсильнішим заборолом супроти Росії. Німеччина не повинна трактувати українського питання як вузько-національного, але виходити з того становища, що тут має Німеччина можливість розв'язати важне життєве питання для себе: „Як забезпечити себе Німеччина й нова центральна Європа в будучності проти завойовницьких змагань Росії, будучої Росії, яка прийде до себе?“ Одиноким заборолом проти Росії відірванне України від Росії.

Українці в Замості. Під сим заголовком помістило „Діло“ таку допис з зайнятих українських земель: „Не знаю, як тепер Ляхи живуть“ (Шевченко) в Замойщині, але як вони жили там до війни, то я знаю. Бо я, хоч останні часи проживаю на Волині, але вродився на Холмщині, на Холмщині я жив і працював серед народу до 40 літ, а в самім Замості й його повіті я прожив 7 літ. Я обслуговував усю Холмщину, але найбільше мав діла по селах. Отже пани Поляки в Замості може будуть ласкаві повірити мені, що й я трохи знаю Замойщину. Замойський повіт є зовсім український. Доказом сього може служити й те, що на захід від нього є білгорайський повіт (український), а також села Отроч і Бранва (янівського повіту), де населення чисто-українське, твердо-православне, мають гарні церкви; в с. Отрочі працював священик о. Герштанський, свідомий Українець. Правда, є в замойському повіті місцевості вже добре спольщені (Фрампіль, Горай, Гораць), по декотрих селах молодше покоління починає вже уживати польської мови, міцно ще заховуючи православну віру й усі прикмети українства. Трапляється чути такі вирази: „Федьку, запси врта!“ „Гільку, подай мішок!“ „Марино, куп мі стьожку!“ і т. д. Не дурно-ж замойська ординація стільки віків працювала над „zniszczeniem Rusi“, але наслідки її праці невеликі. Такі парохії, як Селиска, Ситно, Кособуди, Скербешів, Сульмиці, Монастирок, Злоєць, Борятичі, Щебрешин, Топільча, Шевня, Липське, Поточок, Суховоля, Лабуньки і т. д. можуть служити гордоцями кожної епархії; а таких настоятелів, як о. Сагайдаковский, о. Трач, о. Левитський, о. Гойнацький, о. Герштанський, о. Лонкевич, о. Кваснецький, о. Бекаревич, о. Гапанович, о. Білецький і інші, дай, Боже, всюди. Після того Поляки в Замості осмілюються заявляти, що в повіті нема Українців! А для кого-ж вони відкрили в повіті 27 польських шкіл?

З'їзд національних організацій у Росії. Дня 4 лютого відбуло ся засідання в Петербурзі об'єднаних національних організацій, на котрім дефінітивно вироблено програму з'їзду цих організацій, дозволену вже міністром внутрішніх справ. З'їзд відбудеться в другій половині марта. В з'їзді візьмуть участь отсі організації: „Самодѣятельная Россія“, „Общество

1914 г.“ „Славянское Благотворительное Общество“, „Общество славянскихъ взаимностей“, „Русско-галицкое Общество“, „Общество улучшения народного труда“, „Экспортная Палата“, „Польскія общественныя организаціи“, лотиські, чеські і інші — разом 17 товариств. З'їзд матиме три секції: 1) секція змобілізованія суспільних сил для допомоги воєнно-промисловим комітетам, представником секції є Н. Терский, 2) секція боротьби з німецькою навалою на всіх теренах російського життя, предсеіателем секції є член державної Думи С. Мансірев, 3) секція об'єднання славянства в культурнім і економічнім відношенню, предсеіателем її буде С. Залеский. До президії вибрані: предсеіателем Б. Глинский (Самод. Рос.), місто головами: член Державної Думи Мансірев (Об. 1914), проф. А. Соболевский (від славянських організацій), адвокат Ольшамовский (від польських організацій) і від Лотисів Гельдман. Так бачимо, що в новій організації против українського походу найшли ся побіч московських націоналістів і Поляки, союзники Москалів скрізь там, де ходить про боротьбу з „німецькою навалою“ й українством.

Молочарські спілки в Київщині. В 1912 р. зачало київське повітове земство організувати в Києві збут молочних продуктів сільської людности не тільки свого повіту, але й ближших і дальших сіл сусідніх повітів, аби виперти несовісних посередників і дати добрий зарібок селянам. Перші ступні сеї спільницької роботи були тернисті, бо треба було переломити недовіре селян, але тепер робота йде дуже гарно в 20 молочарських спілках, які розвивають ся дуже добре, посплачували переважно позички, зятягнені на уладженне молочарень і виказують подекуди навіть по 2.000 карбованців чистого прибутку. Грошеві потреби спілок заспокоює київська земська каса дрібного кредиту, а саме її молочарський відділ. Ся каса відкрила від 12 серпня 1912 р. 7 молочарських склепів у Києві: на Бесарабці, на Троїцькім, Жидівськім і Сіннім базарі, на Миколаївській вулиці, на Деміївці та в Святошині й відкриває тепер восьму на Подолі. Для переховування молока зладжено окрему холоділню при земській управі (вул. Рейтарська, 37) і магазин. Рух у тих спілкових склепах доволі великий і за 11 місяців (від 1 січня до 1 грудня 1915) мали сі склепи 558.815 карб. 95 коп. обороту.

Нікчемність. Наші національні противники ширять між впливовими німецькими політиками в Австро-Угорщині й Німеччині друковану на правах рукописи анонімну брошуру під заг. „Російські Українці і їх політичні змагання“ (ст. 12,80).

Ціль брошури — за всяку ціну зогидити український рух та довести, що з нами зовсім не треба рахувати ся, не треба творити ніякої самостійної України, а треба зайняті укр. землі віддати в ту кормигу, під якою стоїла Україна перед московською неволею. Засоби до осягнення сеї цілі — брехня, перекручення правди, черпанне з каламутних джерел. Словом, перед нами справдішній донос у стилі „докладних записок“ російських жандармів і охранных.

Цікаво, що при ближшій розгляді й порівнянні ся підло-нікчемна підпольна писанина виходить нічим иньшим, як розширеним і „упенкшеним“ виданнем друкованої в ч. 57-58 пьотрковських „Wiadomości Polskie“ (органі N. K. N.) „розвідки“ польського соціаліста п. Л. Василевського-Плохоцького „Ruch ukraiński w Rosyi“. Іратуємо!

Бібліографія.

Видання „Союзу визволення України“.

Др. Степан Рудницький, *Ukraina, Land und Volk. Eine gemeinfassliche Landeskunde.* (Україна, край і нарід. Загальноприступна географія). Відень, 1916. Стор. VIII + 416 + 6 карт 40 малюнків). Ціна брошурованого примірника 10 корон, у гарній синій полотняній оправі з золотими витисками 12 корон.

Про сю книжку, яка повинна найти ся в кождім українськім домі, подамо фахову рецензію в слід. числі. До сього числа „Вістника“ долучуємо картки для замовлення з докладним змістом дуже старанно виданої книжки.

Спис утрат першого полку Українського Січового Війська

від 25. VI. до 31. XII. 1915.

Іван Сляжук,	стріл.	Дудин.,	Косів-Ростока,	1894	м.	Василь Вовчак,	стріл.,	Носк.	Стан.-Маріямпіль,	1898	заг.
Петро Мосьондз	"	"	Густин-Оришківці,	1894	ран.	Дмитро Семчишин,	"	"	Бережани-Вербів,	1895	ран.
Юрко Опирук,	"	"	Косів-Соколівка,	1895	пол.	Михайло Пинькевич	"	"	Рогатин-Серники Дол.	1892	заг.
Михайло Зорій	"	"	Стан.-Грехівці	1895.	"	Михайло Захарків,	"	"	Бережани-Вербів,	1896	"
Василь Семираз,	"	"	Печеніжин-Космач,	1896.	"	Юра Ковальський,	"	"	Перем.-Коріличинці,	1894	ран.
Гриць Басюра,	"	"	Перни-Погорільці,	1893.	"	Василь Стегницький,	"	"	Бібрка-Стенивчів,	1897	"
Іван Попадюк,	"	"	Коломия-Раківчик,	1891.	"	Осип Синко,	"	"	Перемиш.-Чемеринці	1896	"
Онуфрей Максимюк	"	"	Надв.-Садулівка,	1893.	"	Стефан Когут,	"	"	Заліщики-Сеньків,	1897	"
Микола Воробець,	"	"	Снятин-Задуче,	1894.	"	Захар Ревер,	"	"	Бібрка-Руда,	1888	"
Василь Іалій,	"	"	Рогатин-Колоколин,	1895.	ран.	Стефан Стіжак,	"	"	Рогатин-Бабинці,	1895	"
Микола Савків,	"	"	Рогатин-Балинці,	1896.	"	Василь Андрухів,	"	"	Рогатин-Григорів,	1894	заг.
Іван Недобиток,	"	"	Рогатин-Кунашів,	1892.	"	Павло Шкалій,	"	"	Рогатин-Дебречин,	1897	ран.
Маріян Пашинський,	"	"	Буков.-Кімполоні,	1888.	"	Яким Яворський,	"	"	Бібрка-Ортинівчів,	1896	"
Василь Олексів,	"	"	Львів-Винники,	1897.	"	Іван Дуда,	"	"	Бережани-Вербів,	1891	"
Михайло Горянський	"	"	Рогат.-Липиця Дол.	1898.	"	Василь Хамар,	"	"	Бережани-Вербів,	1894	"
Іван Дякович,	"	"	Бережани-Лісники,	1895.	"	Петро Кучер,	"	"	Бережани-Мілятин,	1897	"
Яків Дацко,	"	"	Скалат-Мислова,	1896.	"	Степан Паньків,	"	"	Бережани-Серники,	1897	"
Василь Сяляк,	"	"	Рогатин-Руда,	1892.	"	Іван Іванійчук,	"	"	Рогатин-Серники,	1895	"
Іван Петрів,	"	"	Перемишляни-Бачів	1897.	"	Лука Прокопів,	"	"	Тернопіль-Чернихів,	1896	заг.
Андрій Бодак,	"	"	Рогатин-Дібринів,	1897.	"	Петро Скобель,	"	"	Рогатин-Липиця Дол.	1892	"
Андрій Скобель,	"	"	Рогат.-Липиця Дол.	1893.	"	Василь Олійник,	"	"	Рогатин-Подусівка,	1893	м.
Антін Могиляняк, ст. дес.	"	"	Коломия,	1895.	заг.	Стефан Мазур,	"	"	Збараж-Терпилівка,	1893	ран.
Гермоген Майковський, дес.	"	"	Товмач-Голосків,	1895.	"	Михайло Кожух,	"	"	Перемишляни-Бачів,	1893	"
Михайло Тарнавський, стріл.	"	"	Львів,	1893.	"	Антін Зелений, хорунж.	Вітов.				рані пол.
Петро Проців,	"	"	Городенка-Стрільче,	1895.	"	Гриць Іваненко, ст. дес.	"				заг.
Іван Кучерський,	"	"	"	1897.	"	Осип Ярем,	десят.				м.
Осип Іродзінський,	"	"	Городенка,	1896.	"	Антін Весоловський,	"	"			"
Дмитро Чучман,	"	"	Золочів-Підлисе,	1894.	"	Василь Кушина, вистун,	"				"
Михайло Кіндрат,	"	"	Нестайка, Рогатин-Кинашів,	1896.	ран.	Василь Андрійчук, стріл.	"				заг.
Юрко Перечінець,	"	"	"	1895.	"	Михайло Антонів,	"	"			"
Іван Атаманчук,	"	"	"	1895.	"	Антін Бойчук,	"	"			"
Олекса Матейко,	"	"	"	1894.	"	Михайло Бойчук,	"	"			"
Ілько Стек,	"	"	Рогатин-Черче,	1892.	"	Михайло Бандів,	"	"			м.
Степан Свитаєк	"	"	Бережани-Коломия,	1897.	заг.	Василь Беренда,	"	"			заг.
Волод. Перкатюк,	"	"	Косів-Жабе,	1892.	"	Микола Бурачок,	"	"			ран.
Лука Бозовський,	"	"	Рогатин-Кинашів,	1892.	ран.	Василь Хомин,	"	"			"
Олекса Маланчук,	"	"	Снятин-Рудники,	1896.	"	Дмитро Цівка,	"	"			заг.
Онуфрей Морозський,	"	"	Підгайці-Носів,	1895.	заг.	Степан Джівра,	"	"			"
Павло Семенен,	"	"	Рогат.-Липиця Дол.	1895.	"	Осип Фітьо,	"	"			"
Микола Храновський,	"	"	"	1894.	ран.	Джавджало,	"	"			м.
Федь Савчук,	"	"	Снятин-Джурів,	1895.	"	Олекса Хомин,	"	"			заг.
Іван Медвідчук,	"	"	Косів-Річка,	1897.	м.	Гнат Дулеба,	"	"			"
Ілько Гладун,	"	"	Рогатин-Черче,	1892.	ран.	Юліан Іерусь,	"	"			"
Антін Кубійович,	вистун,	"	Гусятин-Кривеньке,	1886.	заг.	Іван Гриців,	"	"			ран.
Гриць Бегнів,	стріл.,	Яримов.,	Рогатин-Черче,	1896.	ран.	Осип Градовський,	"	"			заг.
Василь Іоліян,	"	"	Львів-Винники,	1892.	заг.	Олекса Гуменюк,	"	"			"
Рудольф Лучичко,	"	"	Львів,	1896.	ран.	Павло Грицишин,	"	"			"
Василь Смага,	"	"	Жовква-Дерешів Мал.	1892.	"	Іван Іванчук,	"	"			"
Михайло Крук,	"	"	Станисл.-Колодівка,	1897.	"	Олекса Ярицький,	"	"			"
Михайло Костинюк,	"	"	Снятин-Карлів,	1897.	"	Степан Янчинин,	"	"			"
Трофим Куриляк,	"	"	Коломия-Підгайчики	1894.	"	Осип Кисилиця,	"	"			"
Волод. Стефанюк,	"	"	Коломия,	1898.	"	Андрій Якимчук,	"	"			м.
Кирило Кошлюк,	"	"	Підгайці-Шумляни,	1888.	заг.	Петро Козак,	"	"			заг.
Стефан Пришляк,	"	"	Бережани-Нараїв,	1895	"	Тимко Ковальчук,	"	"			"
Василь Кічура,	"	"	Рогатин-Ферлеїв,	1895	"	Михайло Кілестин,	"	"			"
Василь Ониськів,	"	"	Косів,	1895	"	Михайло Луців,	"	"			"
Петро Лалак,	"	"	Терноп.-Глубічок,	1893	"	Михайло Мотиль,	"	"			"
Антін Гунька,	"	"	Бережани-Вербів,	1897	"	Олекса Мисак,	"	"			"
Ілько Артин,	"	"	Коломия-Бучачки,	1880	"	Василь Кілестин,	"	"			"
Казимир Водвуд,	"	"	Львів,	1896	"	Михайло Мурава,	"	"			"
Віктор Городиський,	"	"	Підгайці-Новосілка,	1894	"	Степан Мілайлець,	"	"			"
Іван Боєчко,	"	"	Тернопіль,	1897	"	Дм. Марцінковський	"	"			м.
Іван Берегуляк, ст. дес.	Носк.	Дрогобич-Добрівляни	1894	м.	Микола Несторук,	"	"				заг.
Іван Островський, стріл.	"	Львів-Підбірці,	1895	"	Гриць Парашук,	"	"				ран.
Микола Барабаш,	"	"	Коломия-Хлібичі Ліс.	1893	"	Ом. Песцьоровський,	"	"			заг.
Василь Рабарський,	"	"	Станисл.-Блюдники,	1897	"	Ом. Паславський,	"	"			м.
Михайло Пика,	"	"	Підгайці-Богатківці,	1892	"	Іван Поник,	"	"			заг.
Микола Никорак, хорунж.	"	"	Бук. Качики-Радівці,	1888	ран.	Іван Перегінець,	"	"			"
Євстахій Масляний, вистун,	"	"	Перемишль-Вірча,	1894	"	Іван Паньків,	"	"			"
Петро Плеторак, стріл.	"	"	Печеніжин-Космач,	1892	"	Михайло Третяк,	"	Будзин. Золочів,	1895	ран.	"
Михайло Лянный,	"	"	Зборів-Залізиці,	1895	"	Федь Терпеливець	"	"	Станиславів-Суботів	1895	заг.
Андрій Кіналь,	"	"	Бережани-Слобода Зол.	1894	"	Яків Тис	"	"	Городенка,	1896	ран.
Волод. Левицький,	"	"	Бучач-Монастирська,	1893	заг.	Микола Чвага,	"	"	Княздвір-Печеніжин	1896	"
Мих. Мачинський,	"	"	Рогатин-Серники Дол.	1897	ран.	Гриць Витвицький,	"	"	Рогатин-Підгородці,	1892	заг.
Ілько Востуляк,	"	"	Рогатин-Черче,	1896	"	Михайло Вербняк, ст. дес.	Мельн. Жовква-Бутин,		1892	м.	"
Гриць Шавінський	"	"	Рогатин-Черче,	1896	"	Василь Долемба, стріл.	"	Бережани-Лапшин,	1891	"	"

Мих. Воробець,	стр. Мельн.	Рогатин-Пуків,	1897	м.	Павло Ковбін,	стріл.	Будз.		пол.
Яцко Івни,	" "	Рогатин-Васичин,	1894	"	Іван Кушнір,	" "	Гореденка-Мисана,	1895	"
Федь Кисіль,	" "	Рогатин-Бурштин,	1897	"	Мих. Курдидик,	" "	"	"	"
Микола Лебедь,	" "	Бібрка-Стрілска,	1895	"	Мих. Козак,	" "	Перемишляни-Болотня,	1895	"
Федь Чопик,	" "	Рогатин-Помонята,	1894	"	Іван Клодзінський,	" "	Рогатин-Путятинці,	1899	"
Степан Сміх,	" "	Підгайці-Гнильче,	1897	ран.	Андрій Кривень,	" "	Львів-Грибовичі,	1894	"
Роман Жибичин,	" "	Городенка,	1895	"	Іван Ленчик,	" "	Жидачів,	1895	"
Данило Перекліга	" "	Рогатин-Жиббори,	1888	"	Мик. Лутник	" "	Коломия,	1895	заг.
Мих. Підляшевський	" "	Рогатин-Заланів,	1896	"	Мих. Микитин,	" "	Бібрка-Підарків,	1896	пол.
Андрій Волошин,	стріл.,	Мельн., Рудки-Ляшки,	1895	ран.	Павло Онуфрив,	" "	Рогатин-Пуків,	1896	заг.
Онуфрей Ключенко	" "	Товмач-Отинія,	"	"	Антін Онофер,	" "	Бучач-Бровар,	1893	пол.
Федь Винничок,	" "	Зборів-Розвадів,	"	"	Василь Павлюк,	" "	Коломия-Корничі,	1896	"
Степан Ломба,	" "	Терноп.-Чистилів,	1894	"	В. Пуканський	" "	Львів-Рудно,	1894	заг.
Андрій Верес,	" "	Бібрка,	1895	"	Стефан Пеграш,	" "	Рогатин-Большова,	1895	пол.
Василь Данилюк,	" "	Заліщики,	1893	"	Мих. Стефанюк,	" "	Станиславів-Любачів,	1897	заг.
Василь Ярема,	" "	Бережани-Лапшин,	1898	"	М. Сокозьський,	" "	Підгайці-Камінна Гор.	1897	"
Василь Будик,	" "	"	1894	"	Ілько Липа	" "	Перемишляни-Погорільці,	1892	"
Федь Нижнікович	" "	Бібрка-Стрілска,	1896	"	Петро Сахро,	" "	Снятин-Рожнів,	1896	"
Карло Ольшанівський	" "	Станиславів-Галич,	1897	"	Дм. Угринчук, виступ,	Левець,	Коломия-Трофанівка,	1896	пол.
Андрій Юрашук,	" "	Коломия-Макіївці,	1897	"	Мих. Бибюк, стріл.	" "	Косів Ст.-Косів,	1898	"
Василь Остапак,	" "	Станиславів-Радче,	1899	"	Іван Боднарчук,	" "	Бережани-Мечищів,	1890	"
Михайло Гордієвич,	" "	Городенка-Далешів,	1889	"	Іван Вагалюк	" "	Снятин-Ілїнці	1896	"
Олекса Якубовський	" "	Рогатин-Кинашів,	1896	"	Мих. Виявицький,	" "	Бережани Лапшин,	1894	"
Михайло Копчук,	" "	Косів-Річка,	1896	"	Юліян Говрик,	" "	Львів,	1890	"
Василь Ярема,	" "	Бережани-Лапшин,	1895	"	Михайло Деда,	" "	"	1894	"
Федь Чернець,	" "	Рогатин-Бовшів,	1896	"	Мих. Делікат,	" "	Бережани-Мечищів,	1892	заг.
Василь Кравецький,	" "	Бібрка-Ліщин,	1895	"	Мих. Дидик,	" "	Бережани-Двірці,	1893	"
Іван Перегінець	" "	Рогатин-Кинашів,	1895	"	Олекса Дідущко,	" "	Косів-Голови,	1893	"
Степ. Чепельовський,	десят.,	Тернопіль,	1885	"	Мих. Довгий,	" "	Станиславів-Суботів,	1897	"
Юрко Гладілович,	стріл.	"	1895	м.	Гриць Дудеба,	" "	Бережани-Лапшин,	1897	ран.
Михайло Бойко,	" "	Рогатин-Горбутів,	1890	ран.	Гриць Еліяшів,	" "	Рудки-Бірче,	1897	заг.
Семен Стецишин,	" "	Рогатин,	1896	заг.	Юрко Заяць Макс,	" "	Львів-Ляшки Муров.,	1893	"
Петро Гадутяк,	" "	Перемишлян.-Баців,	1894	"	Юр. Заяць Мих.	" "	"	1896	"
Юрко Антоїя,	" "	Снятин-Корчів	1894	"	Мик. Кабан,	" "	Снятин-Новоселиця,	1890	"
Степан Квасничка,	" "	"		загуб.	Евген Катериняк,	" "	Станиславів,	1896	"
Микола Менсат,	" "	Коломия,	1893	пол.	Федь Квінтюк,	" "	Львів-Ляшки Муров.,	1896	"
Франц Кучинський	" "	Підгайці-Боків,	1897	заг.	Юрко Квінтюк,	" "	"	1897	"
Юліян Віголь,	" "	Рогатин-Кнігиничі,	1897	пол.	Микола Кіналь,	" "	Бережани-Лапшин	1897	"
Василь Больонний,	" "	Дрогобич-Густанов.,	1897	ран.	Федь Кіцнак,	" "	Косів-Краснопіле,	1896	пол.
Дмит. Худобяк, ст. десят.,	Левець,	Гусятин-Оришківці,	1894	пол.	М. Колодзінський	" "	Городенка-Городиця,	1897	"
Адам Бидловський дес.	" "	Львів-Наварія	1890	"	Дмитро Копчук,	" "	Косів-Яворів,	1896	"
Іван Маріяш,	" "	Тернопіль-Забойки,	1895	ран.	Іван Котліньський,	" "	Львів-Ляшки Мур.	1893	"
Ант. Могильницький	" "	Сколе-Стенева Нижн.,	1898	пол.	Іван Кукурудза,	" "	Бережани-Ліховець,	1893	"
Михайло Вацк,	віст.	Тернопіль,	1898	ран.	Вас. Кунцевич	" "	Бережани	1893	"
Ілько Корбутяк,	" "	Коломия-Балинці,	1896	пол.	Андрій Лазорко,	" "	Сколе-Тимівниця,	1896	"
Семен Пришко,	стріл.,	Вігов.		м.	Василь Луговий,	" "	Станиславів-Залуква,	1895	"
Василь Пісецький,	" "	"		"	Іван Вентик,	" "	Львів-Жиравка,	1893	"
Михайло Сенчишин,	" "	"		заг.	Мих. Мілян,	" "	Львів,	1899	"
Василь Панас,	" "	"		"	Лев Мінюк,	" "	Підгайці-Михайлівка,	1897	"
Михайло Шевчук	" "	"		"	Мих. Лещишин,	" "	Львів-Ляшки Мур.	1895	"
Ілля Сердюк,	" "	"		"	Юрко Павлюк,	" "	Косів-Криворівня,	1892	"
Михайло Савадаш,	" "	"		"	Юрко Пастух,	" "	Львів-Ляшки Муров.	1894	ран.
Іван Солонинка	" "	"		"	Осип Петричко	" "	Львів,	1894	пол.
Василь Сліпешський,	" "	"		ран.	Мих. Петрушка,	" "	Львів-Рудно,	1895	"
Василь Сайло,	" "	"		заг.	Дмит. Романюк,	" "	Городенка-Чортовець,	1896	м.
Тимотій Василь,	" "	"		"	Матвій Родчин,	" "	Товмач-Рудники,	1897	пол.
Мих. Турянський,	" "	"		м.	Мих. Смичок,	" "	Станиславів-Пукашівці,	1895	"
Телішевський,	" "	"		"	Мих. Снак,	" "	Бережани-Мечищів,	1896	"
Тисак Теодор,	" "	"		ран.	Ст. Терпеливець,	" "	Станиславів-Суботів,	1900	м.
Василь Вовк,	" "	"		заг.	Юрко Тимовчак	" "	Львів-Ляшки Муров.,	1896	пол.
Степан Війтович,	" "	"		"	Юрко Феречко,	" "	"	1893	"
Гриць Ватаманюк,	" "	"		ран.	К. Войціховський	" "	Бережани-Лапшин,	1897	заг.
Казим. Волоसेцький,	" "	"		заг.	Ів. Баковський,	" "	Підгайці-Шумляни,	1894	"
Микола Вирста,	" "	"		"	Петро Гетьман,	" "	Рогатин-Бовшів,	1892	"
Теодор Зупник	" "	"		м.	Сень Іарань,	" "	Рогатин-Фирлеїв,	1896	"
Іван Забойський,	" "	"		заг.	Іван Ієнега,	" "	Рогатин-Десова,	1897	"
Осип Журавчук	" "	"		м.	Вас. Іваник,	" "	Жидачів-Яцківці,	1895	ран.
Іван Захарків,	" "	"		заг.	Іван Іваник,	" "	"	1894	пол.
Мих. Максимів, десятн.,	Будз.	Львів-Зашків,	1894	пол.	Василь Івахів,	" "	Рогатин-Бурштин,	1896	заг.
Іван Перцович, виступ,	" "	Печеніжин-Березів Виж.,	1894	"	А. Колковський,	" "	Рогатин-Серники Дол.	1897	"
В. Телятинський,	" "	Товмач-Тисмениця,	1895	"	Мих. Мирка,	" "	Перемиш.-Подухів,	1897	"
Іван Бутинєць, стріл.	" "	Перемишляни-Болотня	1896	"	Леся Олексюк,	" "	Косів-Соколівка,	1898	"
Мих. Браніцький,	" "	Золочів-Скварява,	1894	заг.	В. Підбережний	" "	Перемиш.-Подухів,	1895	"
Тарас Видойник,	" "	Бережани-Рогатин,	1897	пол.	Іван Пилипець	" "	Бережани-Вербів,	1897	"
Юрко Ганущак,	" "	Коломия-Корнич,	1895	пол.	Мих. Тихий,	" "	Рогатин,	1898	"
Карло Гіпнер,	" "	Підгайці-Шумляни,	1897	"	М. Соколовський,	" "	Рогатин-Підмихайлівка,	1895	"
Андрій Граб,	" "	Львів-Зашків,	1897	"	Анд. Шевчук,	" "	Львів-Сороки,	1896	ран.
Стах Гривнак,	" "	Рогатин-Чесники,	1892	"	Юстин Демків,	" "	"	"	заг.
Федь Заболотний,	" "	Станиславів-Суботів,	1894	"	Юл. Давидович,	" "	"	"	"
Степан Каратник,	" "	Печеніжин-Князівір	1894	"	Мик. Зарейко,	" "	"	"	"

Виказ жертв

на полонених Українців:

прими: о. Іван Кипріян, парох Немирова, 5 К.; Лев Пришлівський, почт. офіц. у Городенці, 2 К.; о. Дмитро Хабурський, парох Томашівців, 12 К.

книжками: д. Дмитро Глинський, Болехів, Волоське Село, 8 бр.; проф. Орест Жеребко, 29 бр. і 1 кал.; д. Богдан Заклинський, Жабє коло Косова, 6 бр.; пані Сидора Палієва, 31 бр. і звязок чисел ріжних часописей; др. Богдан Чайковський, пані радникова Герасимовичева, секретарь суду Левицький і проф. Залеський 29 книжечок „Просвіти“, 60 бр. і кн., поодинокі числа „Життя“, „Українського Студента“, „Дзвону“, „Доброї Новини“, „Нашого Голосу“ й „Жала“, 5 кн. „Літ. наук. Вістника“, 1 т. „Записок Наук. Тов. Шев.“ й „Перший український просвітно-еконсмічний конгрес у Львові.“

(Далі буде).

Складаючи щиру подяку за сї жертви, просимо дальших, щедрїших. Просьбам, котрі щоденно дістає „Союз“ від полонених земляків, тільки в дуже малій часті дозволяють йому вдоволити його засоби й теперішні жертви. Окрему увагу звертаємо на історичні повісти (напр. „Чорна Рада“ Куліша), драматичні твори, повні видання (Старицького, Тобилевича, Кропивницького) й поодинокі драматичні писання, далі на музичні видання, попередусього ноти для хорів.

Коштом і заходом Загально-Української Культурної Ради, яка заспокоює духові потреби української громади у часі війни, а особливо на еміграції, появили ся ось такі видання:

1. Богдан Лепкий: „З великих днів“ — В борбі за волю. Літературна збірка з ілюстраціями. Ціна 30 сот.
2. Філарет Колесса: „Воєнні Квартети“ на мужеський хор до сучасних поезій Б. Лепкого, Осипа Маковея, Василя Щурата. Присвята Українським Січовим Стрільцям. Ціна 2 Кор.
3. Свящ. Ол. Коренець: Молитвенник для жовніврів Українців-католиків. Ціна опр. 1 К. Розважання з нагоди війни 40 сот.
4. Др. В. Щурат — Ф. Колесса: Жовніврські Пісні О. Ю. Федьковича. З нотами Ціна 40 сот.

Лагодять ся до друку:

1. Під чужим небом. Оповідання з життя наших переселенців.
2. Б. Лепкий: Тим, що полягли. Збірка поезій.
3. Б. Лепкий: Український Співаник з нотами.
4. Слово о полку Ігоря в перекладах Т. Шевченка, Максимовича, Мирного, Лепкого, Щурата й ин.

Згадані книжки набувати можна по означеній вище ціні за попереднім надісланням грошей у канцелярії Загально-Української Культурної Ради, Відень, VIII. Strozzigasse 32/12.

„СВОБОДА“

Ілюстрована політична, просвітна й господарська часопись.

Виходить що тижня в суботу.

Редагує др. Степан Баран.

Передплата: в Австро-Угорщині річно 6 К, піврічно 3 К, чвертьрічно 1-50 К. За границею річно: В Німеччині 6 марок, у Росії 3 рублі, в Америці 2 долари.

Адреса Редакції й Адміністрації:
Свобода, Львів, Ринок, ч. 10, II. поверх.

Виходить що-дня рано. **Діло.** Видав: Вид.Спіл. „Діло“.

Редакція й Адміністрація: Львів, Ринок ч. 10. —

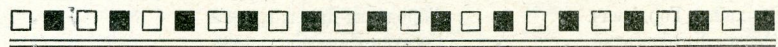
Експедиція: вул. Руська ч. 1.

Начальний редактор: Василь Панейко.

Передплата

	в Австро-Угорщині,	за границею.	у Львові
місячно . . .	2-40 К		2 К
чвертьрічно . . .	7.— „		6 „
піврічно . . .	14.— „	20 К	12 „
цілорічно . . .	28.— „	40 „	24 „

Зміна адреси 50 сот. Ціна примірника у Львові 6 сот., поза Львовом 8 сот., на зайнятих територіях 5 коп.

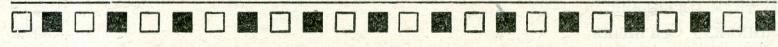
Osteuropäische Zukunft

Часопись для завдань Німеччини
.. на Сході й південнім Сході. ..

Орган товариства німецьких пособників українських визвольних змагань „Україна“ й товариства наддунайських і балканських країв „Dubvid“.

Виходить два рази на місяць в обемі 12—16 сторін формату „Вістника“ й коштує для Німеччини й Австро-Угорщини 8 марок, для инших держав 9 марок. Поодинокі зошити .. 60 фенігів. ..

Редактор: Dr. Falk Schupp, Berlin, Prinz Albrechtstraße 3. Verlag: J. F. Lehmann, München, Paul Heyse-Straße, 26.

„Ukránia“

Півмісячник у мадарській мові, присвячений українознавству й угорсько-українським відносинам.

Передплата річно 16 корон, чвертьрічно 5 корон.

Редактор: Др. Гіядор Стрипський.

Адреса: Budapest, I, Lógodi-utca 5. szám.

Зміст: С. Томашівський: Церковно-політичний бік українського питання. — Др. Е. Левицький: Листи з Німеччини II. — Др. М. Лозинський: Галичина в життю України. XII. Закінчення. — М. Троцький: Російська Дума. — Вол. Гим. Дещо з білоруського життя. — З поезій полонених-Українців: II. — Соха: Думи. — Г. Гонко: Зима. — Ханенко: Думки на чужині. — Ів. Чорнодоля: Смуток. — Микола Ст.: Ніч у неволі. — Заклик. — Р. Кунчинський: Утеча січового стрільця з російського полону. — А. Вабюк: Глухонімий (правдива подія). — Ор. Кириленко: Українці в Америці. — Вісти: Вечір в Мюнхені, присвячений Україні. Молодарські спілки в Київщині. Нікчемність. — Бібліографія. Др. Ст. Рудницький: Ukraina, Land und Volk. — Спис утрат першого полку У. С. Війська. — Виказ жертв.

Відповідає за редакцію: Волод. Біберович.
З друкарні Адольфа Гольцгаузена у Відні.

